

Holbek Kiøbstæd i Mærløse-Herred

Hvor er beliggende. Byen er beliggende ved en Arm af Isefiorden, som kaldes Holbeks Fiord, $3\frac{1}{2}$ Miil Vesten for Roeskilde, $4\frac{1}{2}$ Miil fra Ringsted, og 5 Mile fra Kallundborg. (190)

Byens Navn, Ælde og Vaaben. Navnet Holbek, menes at komme af den flydende Bek, der gaaer igiennem Byens Hauger paa Sydost-Siden ned i Stranden, saasom denne Bek, naar Vandet om Foraaret kommer ned fra Holbek Slots Lade-Gaards Marker, udskiær mange Huulheder i Jorden, hvorefter den er kaldet Hul-Bek, som i Tidens Længde er forandret til Holbæk.

Vaabnet er et Linde-Træ.

Byens Fata. At Byen har været til førend Anno 1253 viser efterfølgende:

Anno 1253 har Borgerne ihjelslaget én, navnlig Adser-Præst, og begrav ham uden for Byen som et andet Fæe. See Atl. Dan. Tom. II. pag. 383 og Pontop. Annal. Tom. I. pag. 674.

1290 gjorde Marsk Stigs Tilhængere, som vare der med den Norske Flode, stor Skade paa Byen med Mord og Brand.

1399 og 1400 holdt Kong Erich AF Pomern der Rettergang.

1513 blev dem af Kong CHRISTIAN II eftergivet den tredje Part af Byens Skatter i fem Aar, for den Skade, Byen ved Ildebrand havde lidt.

Privilegier. Naar Holbek har faaet de første Kiøbstæds-Privilegier vides ikke. 1443 gav Kong CHRISTOPHER af Bayern, Borgerne Friheder angaaende Rettergang, Kiøbmandskab, Told og deslige, og findes samme Privilegium der endnu in originali; siden ere de stadfæstede af Kong CHRISTIAN I 1454, af Kong HANS 1502, af samme forbedrede 1506, af Kong FRIDERICH II 1562, af Kong CHRISTIAN IV 1598, af Kong FRIDERICH III 1648, af Kong CHRISTIAN V. 1672, af Kong FRIDERICH IV. 1714, af Kong CHRISTIAN VI. 1737, og af Kong FRIDERICH V. 1746.

Gaderne. Byens Gader ere: Nørre-Gade, Smedelunds-Gade, Studie-, Helledis-, Bleg- og Sladder-Strædet, et Axel-Torv, hvor Byens Spøyte- og Vagt-Huus af Bindingsverk er opbyggt. (191)

Gader og Huuse med publicke Bygninger ere i alt 161, som ere assecurerede for 143470 Rdlr.

Kirken. Kirken har et smukt Taarn med Spiir og fire Klokker, og har Kiøbmand Peder Pedersen at takke for, at den er i smuk Stand, hvilket af Inscriptionen paa hans Epitaphium kan erfares; han døde 1723 47 Aar gammel. Hans Gaver ere følgende: 1.) Til Kirken 4000 Rdlr, til Kirkens Spiir, en Klokke og Orgelverket, Resten blev udsat paa Rente til Taarnets, Orgelverkets og hans Begravelse Vedligeholdelse. 2.) Til den Latinske Skole 200 Rdlr. Disse ere vel nu henlagte til en anden Latinsk Skole, men dog har den af Holbek studerende Ungdom Nyttelse deraf efter det Kongelige Reglement, hvorom see Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 289. 3.) Til den, som prædiker Aftensang i Holbek Kirke 1000 Rdlr. hvorefter han nyder Renten. 4.) Til Byens Fattige og Sengeliggende 200 Rdlr. hvorefter de

nyde Renten, og endelig 1000 Rdlr. til Skaarups Hospital i Fyen, som var hans Føde-Bye. Vid. Hofm. Fund. Tom. VIII pag, 236.

I Capellet er en Tavle til Erindring, at Mogens Pachs, Befalingsmand paa Holbek Slot, og Frue Birgitte Mund, gav 500 Rdlr. til Kirken, 200 Rdlr. til de Fattige; hun har og ladet bygge Capeller; han døde 1642 og hun 1652.

I Borgmester Anders Larsen Grubbes Capel anføres paa en Steen, at han døde 1726 63 Aar gammel, var tre gange gift, og gav tre Lyse-Kroner til Kirken, Jernverk om Alteret, og 100 Rdlr. hvoraf Renten anvendes til Lys, og at holde hans Begravelse vedlige.

Et Epitaphium over Justitz-Raad og Borgemester Jochum Schougaard. (192)

Et Epitaphium over Christopher v. Festenberg Pachs til Taarup, Befalingsmand paa Holbek Slot, som døde 1608 97 Aar gammel, og Frue Sophie Galt, som døde 1603 63 Aar gammel.

Et dito over Borgemester Jens Villumsen, som døde 1597.

Et dito over Borgemester Schults og Elisabeth Dreyer, 1672 som har givet Daaben, Foden til samme er givet af Raadmand Jens Wivel, 1684.

Paa Prædikestoelen sees Ole Brokenhuus og Kirsten Ulfelds Navne.

Ligeledes paa Pulpituret: Tyde Envolsen Kruse til Aastrup, og Frue Karen Seefeldt.

Paa en Steen er udhugget, at Raadmand Sören Nielsens Enke gav 1643 til Alterets Stafering 200 Rdlr.

Paa Sølv-Kanden er Aarstallet 1612. Paa Kalken læses: Herman Eggers, 1660 og paa Lysestagerne: Christine Eggers.

Kirken kaldtes i de Catholske Tider St. Lucii Kirke, og i Sacristiet sees endnu Ringe i Hvelvingen, hvori Lamperne har hængt.

Øde Kirker. Der findes endnu et Gave-Brev af Kong FRIDERICH II dateret 1573 til Christopher Festenberg Pachs, hvorudi St. Nicolai øde Kirker og Kirke-Gaarde skienkes til Byen.

Der har og været et Sortebrødre-Closter 1300 og 1500, som har ligget Sønden for Kirken, hvilke Bygninger Kong CHRIST. III gav til Byen 1536.

Danske Skole. Der var tilforn en Latinsk Skole, som dog har havt endeel Disciple; thi den nu værende Sogne-Præst Hr. Peder Smit melder, at da han var Rector 1733 var der 12 i Rectors Lectie, og 20 i Hørerens Lectie, men Skolen blev 1740 ophævet og forvandlet til en (193) Dansk Skole, samme er gammel Grundmuur fra de Catholske Tider, hvad dertil nu er henlagt kan sees i Hofm. Fund. Tom. VIII. P. 276 og 288.

Hospitalet. Her er og et Hospital af Grundmuur og Bindingsverk indrettet til 8 Lemmer, som nyder ugentlig Fattiges Penge, og hver 11 Junii Renten af 2000 Rdlr. See Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 287.

Raadstuen. Ligeledes er grundmuret Raad-Huus, givet Byen af Kong FRIDERICH II. 1575. Neden under og oven over ere Arrest-Kammere; paa Sahlen holdes Raadstue-Retten om Onsdagen, og Byetinget om Mandagen; Byen har ingen Ober-Ret, men er en Borgemester og to Raadmænd, Bye- og Raadstue-Skriver, samt en Byefoged, som tillige er Herredsfoged over Mærløse og Tudse-Herreder; Kong FRIDERICH II tillod 1575 Mærløse-Herred at holde Ting i Holbek.

Indvaanerne og deres Antal. For nærværende Tid bestaaer Byen af en Sogne-Præst, Capellan, Degn, Organist, Magistraten, Doctor Medicinæ, Amtsforvalter, Tolder, Controleur, 20 Kiøbmænd, 1 Farver, 2 Procuratorer, Haandverkere med Laug 47, uden Laug 49, Vertshuusholdere 13, Avlsmænd 21, og nogle fornemme Familier.

Borgere i alt 110, og nesten 1000 Siele gamle og unge.

Handel. Byens Handel og Næring er paa 40 Aar utrolig aftaget, som berettes af Sogne-Præsten der i al den Tid har været sammesteds, saa at Byens Indvaanere til største Deelen ere meget forarmede og ringe.

Her er og en temmelig stor og beqvem Skibs-Broe til at losse og lade, og uagtet den har kostet 1500 Rdlr. at sette i Stand, og gives 1 pro Centro af ind- og udgaaende Vahre til dens Vedligeholdelse, saa er den dog ikkun i maadelig Stand. Toldstædet er ved Rørvig, hvor Controleuren boer; de ind- og udgaaende Skibe har i (194) sidste Aaringer været meest til og fra Norge paa 6 til 1200 Tønders Drægtighed.

Marker og Jorder. Byens Jorder foruden nogle Vænger ere dealte i tre Marker, og bestaaer af 131 Tdr. 2 Sk. 1 Fk. Hartkorn; Jorden beregnes i alt til 67 Portioner, hvoraf Magistraten og Præsternes Jorder udgiøre de 12 Deelee; Overdrevet er anslaget for 6 Tdr. 6 Sk. 2 Fk. Hvorpaa kan græsses 109 Høveder.

Consumptionen. Tilforn har Consumptionen været 3200 Edlr. Aarlig, men nu ikkun 2600 Rdlr.

Markeder. I October og November holdes her Market med Kram-Vahre, og Heste-Market hver Onsdag i Fasten.

Ved Holbek er beliggende en Gaard, kaldet Holbekgaard, med er Vænge paa 60 Tønder Udsæd, som menes at være tagen fra Holbek Slots-Marker og solgt til Admiral Biörn, men tilhører nu Sr. Nimb.

Herre-Gaarde i Holbek og Draxholms Amter.

Holbek Slot. 1.) Holbek Slot har lagt Søndén fir Byen tet ved Stranden, og skal være ødelagt 1659 af de Svenske. Gamle Folk kan endnu erindre at have seer Rudera deraf.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbye-gaards Amt.

Holbek Slots Ladegaard. 2.) Holbek Slots Ladegaard, er tildeels opbyggt af Geheime-Raad Peder Juel til Hveringe, og tildeels af nu værende Eyer, Etatz-Raad Brink Seidelin, som har lagt Gaard og Gods under Stam-Huuset.

Tilforn har Gaarden svaret 14 a 1500 Rdlr. i Forpagtning, men nu driver Forpagteren selv Avlingen uden Bøndernes Hielp, og svare alene 900 Rdlr. (195)

Eyerne have været: Christen Scheel; Frue Berte Friis, 1663. Baron Friderich v. Vittinghoff, Baron Schak Brokdorf, General-Lieutenant Greders Juel, Geheime-Raad og Ridder Peder Juel til Hveringe, og nu Etatz-Raad Brink Seidelin.

Aastrup. 3.) Aastrup er gjort til et Stam-Huus af Etatz-Raad Johan Eichel. Borge-Gaarden bestaaer af to Huuse, to Etager høy af Grundmuur og omgivet med Graver. Den er i Atlas Dan. anført til dette Amt, men ligger egentlig i Roeskilde Amt, Saabye Sogn og Voldborg-Herred.

Aggersvold.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

Erik Pontoppidan, Den Danske Atlas Tomus VI 1774 Del 3

Prospekter af Danske Herregårde af - Joachim Ferdinand Richardt- Udgivet første gang 1844 til 1868 i tyve bind med 12 lithografier i hver. Indsat af Autor.

4. Aggersvold i Hiembek Sogn i Tudse-Herred, er anført i Atlas Dan. Tom. II pag. 384 som en ufrie Gaard, men er en privilegered og complet Herre-Gaard. Gaarden har tilforn lagt et andet Sted i Kundbye Sogn, hvoraf endnu sees Rudera, men er siden opbyggt, hvor den Bye Aggersvold har staaet; Conferentz-Raad Peder Bentzon opbygte Gaarden af Bindingsverk, 1724.

Eyerne ere anførte i Atlas Dan. undtagen General-Major von Bredaus Frue, Margrethe Laxmand, som boede der til hun døde 1680. Geheime-Raad Peder Juel solgte Gaarden til Lauritz Svitzer, som har inddelt Markerne i 7 Deelee, 3 til Sæd 4 til Græsning, og meget forbedret Avlingen, saa at foruden 200 Læs Høe af Markerne, kan avles 5 a 600 Læs Høe ved Gaarden; den har et Hollænderie af 150 a 200 Kiøer, Eeg- og Bøge-Skov til Fornødenhed, god Giersel-Hug og Fiskerie i Damme. Hoved-Gaards Taxt er 37 Tdr. 2 Skp. 1 Fk. $\frac{1}{2}$ Alb. Og Skovskyld 4 Tdr. 2 Sk. 2 Fk. 2 Alb.

Benzonslund. 5.) Benzonslund i Holmstrup Sogn i Tudse-Herred, var tilforn en Bondebye, kaldet Donnerup, men er nu en nye privilegered complet Herre-Gaard, med Kongelig Tilladelse 1730 opbyggt af Bindingsverk af Eyeren Conferents-Raad Peder Bentzon. (196)

Eyerne ere anførte i Atlas Dan. og tilhører nu Selchau, ikke Selschu; I Enemerkerne ere opbygte 12 Huuse, og anseelige Fiske-Damme indrettede.

Gislinge Marker er 4 Tønder privilegered Hartkorn af Donnerup Bye, som bemeldte Bentzon lod afbryde, og lagde samme til Gislingegaard i Gislinge Sogn, som er to Mile derfra, hvoraf svares Tiende til Holmstrup Sogn.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

Prospekter af Danske Herregårde af - Joachim Ferdinand Richardt- Udgivet første gang 1844 til 1868 i tyve bind med 12 lithografier i hver. Indsat af Autor.

Bierbyegaard. 6.) Bierbyegaard i Bierbye Sogn i Tudse-Herred. Bygningen er meget forbedret af Cancellie-Raad Neergaard, som har tilbygt to Længder med Værelser; derved er en god indrettet Hauge; til Gaarden kan saaes 260 a 320 Tønder Korn af alle Slags, og 3 a 400 Læs Høe indbierges. Den har skønne Skove, fem gode Fiske-Damme, og Part i Scharre Søe, 1769 er begyndt med at lade Jorden opmaale for at udskifte den fra Bønderne.

Eyerne efter Teilman har været Cancellie-Raad Neergaard, og nu hans Enke Mette Regine Neergaard.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

Prospekter af Danske Herregårde af - Joachim Ferdinand Richardt- Udgivet første gang 1844 til 1868 i tyve bind med 12 lithografier i hver. Indsat af Autor.

Birkholm 7.) Birkholm i Butterup Sogn i Mærløse-Herred. Denne Gaard tilligemed Vognstrup er af Conferentz-Raad Severin von Lövenschiold, Ridder ec. indrettet til et Stam-Huus med Kongelig allernaadigst Tilladelse og kaldet Løvenborg, og 1773 indrettet til et Baronie. Om Borge-Gaarden ere brede Graver, den bestaaer af Corps de Logie tvende Fløye, og to egale ottekantede Taarne, som meget zirer denne Bygning. Lige for Borge-Gaarden ligger den første grundmurede Lade-Gaard, og er sammenføyet ved en grundmuret Vindel-Broe, som hviler paa Piller; paa den venstre Side findes en anden Lade-Gaard nesten af samme Størrelse, men er alene Bindingsverk; ved den grundmurede Lade-Gaards høyre Side er en indbygget Magazin- og Material-Gaard, ligeledes af Muur- og Bindingsverk. Paa Borge-Gaardens Nordre Side er endnu en indbygget (197) Gaard af Muur og Bindingsverk indrettet til Ting-Stue, Forvalterens, Meiriets og Møllerens Vaaning, og saaledes bestaaer Gaarden af fem adskillige Gaarde.

Fra Borge-Gaarden er en lang Broe til Haugen, som er anseelig, stor og vel anlagt.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

Gaarden er omringet med Vand, Agere, Enge og Skove

Prospekter af Danske Herregårde af - Joachim Ferdinand Richardt- Udgivet første gang 1844 til 1868 i tyve bind med 12 lithografier i hver. Indsat af Autor.

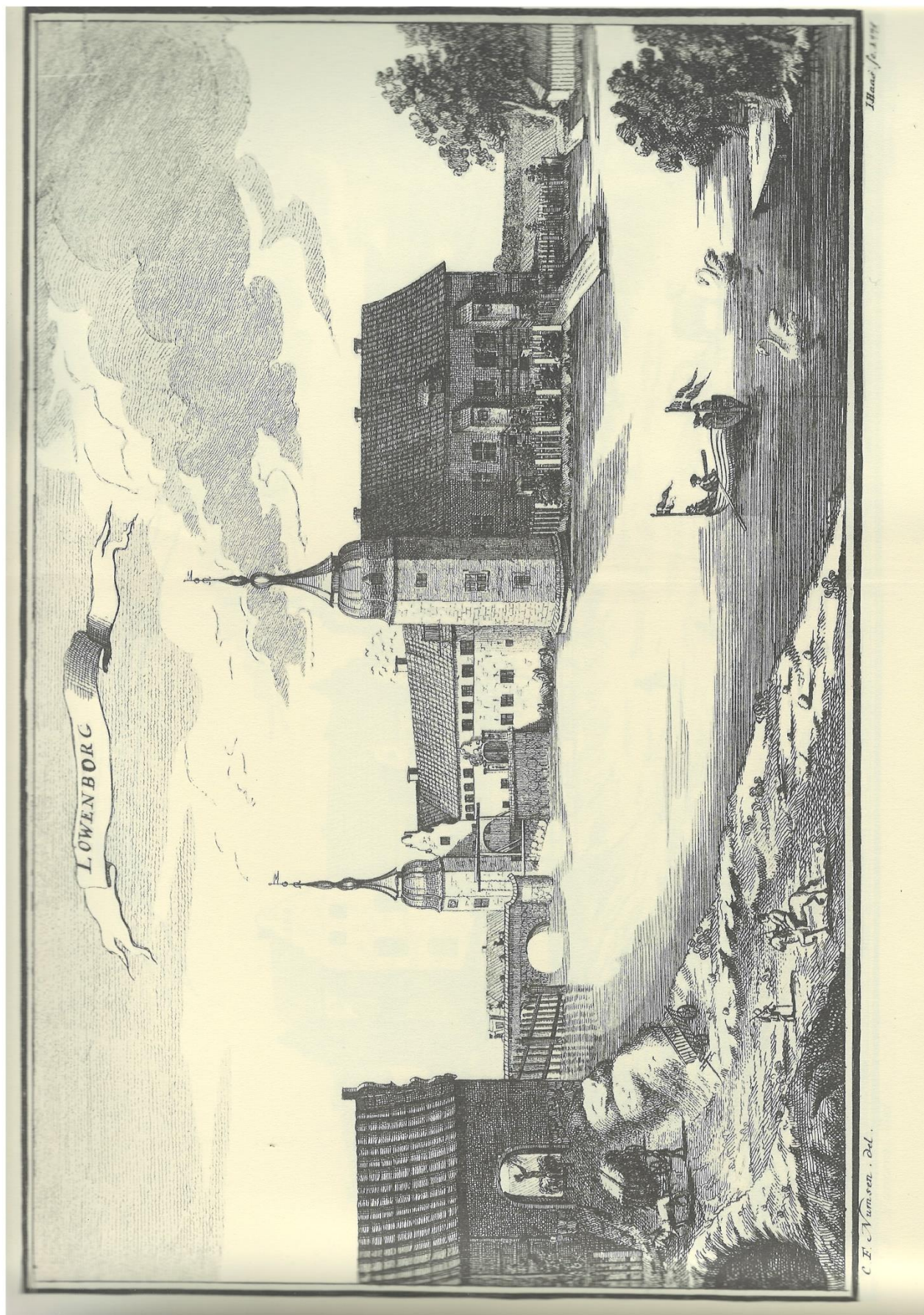
De tre Veye fra Gaarden ere i lige Linie med Steen-Gierder omgivet, og oven paa plantet levende Gierder, samt paa Siderne af Veyene med Linde-, Castanie- og Pile-Træer besatte.

Markerne ere nu med stor Bekostning af Eyeren indeelte i ni store Marker, hver paa 40 Tønder Sæd; og syv mindre hver paa 8 Tønder Sæd; Imellem dem er i lige Linie opkastede Diger med Grøfter paa begge Sider, hvilke Diger ere med Torn og Hæssel besatte, saavelsom og Markerne rensede og Vandet udgravet.

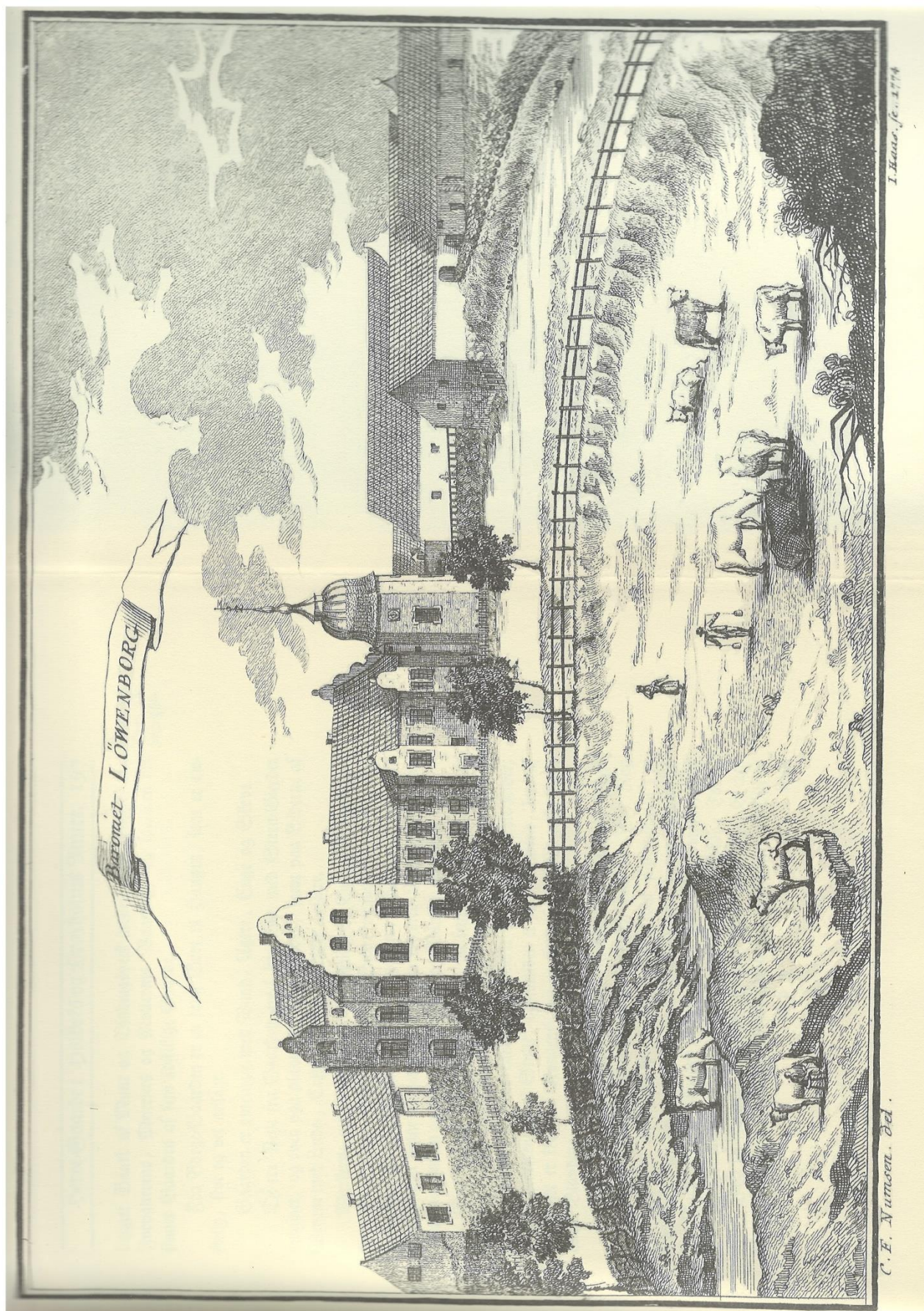
Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

Der besaaes aarlig tre, og fire hviler; Høe-Avlingen er anseelig til 12 a 1400 Læs; der kan holdes 200 a 220 Hollænderie-Kiøer, og om Vinteren endeel Stude; desforuden et stort Stuterie, hvoraf det meeste er kiøbt af Kongens, og et Schæferie af Engelske Faar uden Blanding.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyeegaards Amt.

Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

Erik Pontoppidan, Den Danske Atlas Tomus VI 1774 Del 3

Original Kobberstik fra Det Danske Atlas af I Haase 1774

Endnu ligger en fierding Vey fra Gaarden i samme Sogn under frie Hoved-Gaards Taxt, Ebbeltved, paa 100 Tdr. Rug Land, som er indhegnet for sig selv, og ligeledes skal inddeles i ni Korn Marker, og derpaa bygges en Lade-Gaard; samme kaldtes tilforn Jucherup Lade-Gaard, hvorved ere endeel Eyendomme, som bleve for vidtløftige her at anføre; Gaarden har god Skov, Tørveskiær, Jagt og Fiskerie, samt gode Tiender. Paa Godset har Eyeren begyndt med at lade Gaardens Jorder opmaale og uddeele; af Østrup (198) Bye har han ladet 4 Gaarde fløtte, og de øvrige 10 har faaet deres Jorder for sig selv.

Bunderup. 8.) Bunderup i Taastrup Sogn i Mærløse-Herred. Bygningen er Bindingsverk,

Eyerne ere anførte i Atl. Dam Tom. II pag. 386. Grev Holstein til Lethrabort har solgt Gaarden til Ober-Auditeur Peder Viimb, som har meget forbedret Gaardens Bygning og Eyendomme, og ladet anlægge Fiske-Damme. Gaarden skal være én med de ældste Herre-Gaarde i Siælland.

Erichsholm.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

Erik Pontoppidan, Den Danske Atlas Tomus VI 1774 Del 3

Prospekter af Danske Herregårde af - Joachim Ferdinand Richardt- Udgivet første gang 1844 til 1868 i tyve bind med 12 lithografier i hver. Indsat af Autor.

9.) Erichsholm i Aagerup Sogn i Mærløse-Herred. Borge-Gaarden er Bindingsverk, og Lade-Gaarden er grundmuret bygt 1709 af Gregers Juel.

Haugen er meget anseelig, og en nye Skibs-Broe strax ved Haugen anlagt.

Under Gaarden ere lagte to afbrudte Herre-Gaarde, nemlig: Vinderupgaard, som 1579 tilhørte Mads Vadsbyrd, 1604 Erich Vadsbyrd og Frue Karen Pachs; derefter kom Gaarden til de Pachser, men naar samme er afbrudt og lagt under Erichsholm vides ikke.

Thorupgaard tilhørte 1539 Truels Ulfstand, siden Christopher Pachs, som døde 1642 65 Aar gammel; hans Søn Holger Pachs eyede Thorup og Erichsholm tillige, efter ham General-Admiral Niels Juel, som 1689 fik Tilladelse at legge Gaarden under Erichsholms Hoved-Gaards Taxt.

De forrige Eyere ere anførte i Atl. Dan. Tom. II. pag. 387 og Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 280. Niels Juels Enke købte Gods til Erichsholm og døde 1702; deres Datter Vibike Juel fik General-Lieutenant Gregers Juel, han forbedrede Gaarden og købte noget Gods til den, 1706 købte han Holbek Slot dertil, og døde 1731 og hans Frue døde 1736; deres Søn Geheime-Raad Peder Juel (199) forbedrede Gaard og Gods meget, gjorde skønne Indretninger, og solgte den 1752 till Etatz-Raad Brink Seidelin, som indrettede den til et Stam-Huus for sig og Descendenter.

Frydendahl.

Prospekter af Danske Herregårde af - Joachim Ferdinand Richardt- Udgivet første gang 1844 til 1868 i tyve bind med 12 lithografier i hver. Indsat af Autor.

10.) Frydendahl i Frydendahl Sogn i Tudse-Herred. Gaarden kaldtes fordum Torbenfelt, og er bygt i en stor Søe af Mandrup Brahe og Frue Berte Trolle.

Den Østre og Søndre Fløy er to Etager Grundmuur med to Taarne. I disse to Fløye har Kong FRIDERICH III. med sit Hof resideret nogle gange; den tredje Længde er to Etager Bindingsverk, og for Enden er en Brand-Muur med Broe over Søen; den store Lade-Gaard bestaaer meest af Grundmuur, og er bygt af General-Lieutenant Rantzau, og meste Parten af den mindre Frugtt-Hauge og Alleer, samt en Lyst-Holm med Lyst-Qvarterer, kaldet Kragholm. Paa det Sted hvor Søen har sit Affald, drives en Korn-Mølle, som tillige har et Grynsigte- og Stampeverk, samt en Veyr-Mølle; strax ved Gaarden er anlagt et Muursteens- og Tagsteens-Fabriqve. Til Gaarden kan saaes 160 a 170 Tdr. Korn aarlig, og avles 6 a 700 Læs Høe, har et Hollænderie af 200 a 220 Kiøer, Stude 20 a 30, ung Qvæg 30 a 40 Stk., Bester 40 a 50 Stk og Faar 50 a 60 Stykker, Her er og i Søen omkring

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyeegaards Amt.

Gaarden god Fiskerie af Gieder, Aborre, Carusser og Skaller, foruden enddel Damme med Karper og Carusser.

Om Eyerne er anført i Atl. Dan. Tom. II. pag. 388 og Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 313 til 316. Danske Magazin 34 Hefte pag. 3088, og 12 Hefte p. 363. Af et gammelt Manuscript er anført dette om Torbenfelt, nu Frydendahl kaldet: Woldemar Albertsen Bydelsbach eyede Steder 1408. Hans Søn Engelbrecht Bydelsbach (200) fik Pavens Tilladelse 1459 at bygge Kirken ved Gaarden. Efter ham tilfaldt Stedet hans Søn Albert Bydelsbach og Pernille Brøk. Efter dem deres Datter Mette Bydelksbach, som fik Sønnen, Albert Giøe og Frue Anne Rosenkrantz Gaarden, efter dem deres Datter Dorthe Giøe, efter hende Søsteren Margrethe Giøe, som fik Peder Brahe, efter dem deres Søn Otte Brahe 1616, og derefter deres Søn Mandrup Brahe og Birgitte Trolle, som bygte Gaarden af nye. Efter hans Død eyede hans Frue den til 1668 da hun skiftede Gaard og Gods bort til Kong FRIDERICH III. imod Rantzausholm, nu Brahe Trolleborg i Fyen.

De øvrige Eyere ere anførte i Atlas Dan. Tom. II. pag. 389 til lin. 8. efter hvilke General-Lieutenant von Eyndens Enke Vibike Krag, solgte Gaarden 1763 til Conferentz-Raad Cederfelt, og han igjen 1765 til General Cancellie-Raad Wilhelm August Hansen købte den, som for nærværende Tid eyer Gaarden og har meget forbedret Avlingen.

Gislingegaard. 11.) Gislingegaard i Gislinge Sogn i Tudse-Herred. Dette er en nye Herre-Gaard 1725 af Conferentz-Raad Peder Bentzon opbyggt, og ligger i den Søndre Ende af Gislinge Bye, dertil er frie Hartkorn 15 Tdr. 6 Skp. Og 4 Tdr. fra Holmstrup Sogn, som meldt er, det øvrige er ufrie, i alt 30 Tdr. 5 Skp. 1 Fk. 1 Alb. Hartkorn, foruden Bønder-Gods 247 Tdr. 5 Skp. 1 Fk. 2½ Alb.

Eyerne have været: 1737 Amtsforvalter Jörgensen, 1739. Cancellie-Raad Hvalsøe, og da Laden og Fæe-Huuset afbrændte, solgte han den 1747 til Claus Buch, som lod samme igjen opbygge; efter ham hans Enke, og efter hende deres Søn Albert Philip Buch, som, da Gaard og Gods var meget forbedret, solgte den, formedelst sin slette Helbred til Brygger Mandix i Kiøbenhavn (201) 1759, han opbygte Laden, som ved Lynild var afbrændt, af Bindingsverk med en Muur uden om; efter hans Død kom 1768 von Stöken, som solgte Gaard og Gods 1770 til Erich Svitzer, ved hvis Omhyggelighed Gaardens Marker ere skilte fra Bønderne og inddeelte i ni Marker, hvoraf fire bruges og fem hviler, hvilken Indretning har sat Hollænderiet i god Stand; Eyendomme er gode leerede Marker, beqvemme til Byg, men maadelig til Rug. Høe-Avlingen er god og meget forbedrer ved Vandets Udgravning; saa er og god Leylighed til Fiskerie i Holbeks Fiord.

For nyelig i Aaret 1773 Natten imellem den 21 og 22 September, blev denne Gaard atter hiemsøgt med en ulykkelig Ildebrand, som i faa Timer lagde i Aske Gaardens Lade og Side-Bygninger, tilligemed Gaardens Indavling af Rug, Byg, Havre, Erter og Boghvede med mere. Der er altsaa fierde gang i faa Aar, at denne Gaard har fristet Ilds-Nød, og er denne sidste saa meget mere beklagelig, da den ikke alene borttog Eyere, alt hvad han nyelig havde indhøstet, men endog endeel u Huusene værende Forraad af Materialer, Vogne, Boeskab og Levnets Midler, hvoraf snart ikke det allernødvendigste blev tilovers.

Hagedstedgaard. 12.) Hagedstedgaard i Hagedsted Sogn i Tudse-Herre. Bygningen er mesten Bindingsverk, og 1750 er endeel deraf opbygget af Etatz-Raad Brink Seidelin med prægtige nyemodens Værelser indrettet; 1770 har nu værende Eyere Castenschiold opbyggt endeel af Laden samt Magazin-Huuse af Muur og Bindingsverk. 1769 har han faaet Gaardens Marker adskilt fra Bøndernes i nu Marker, hvoraf fire besaaes og fem udlægges til Græsning; saa har han og med stor Bekostning ladet anseelige Steen-Diger opsette, hvorved Gaardens og Bøndernes Marker ere blevne rensede. (202)

Eyerne ere anførte i Atl. Dan. Tom. II. pag 389. og endnu mere omstændig i Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 317. Dog menes: at siden der staaer i Magazinet 66 Hefte pag. 177. Mandrup Parsbjerg til Hagedstedgaard, at han har eyet denne Gaard, men det er en Feyltagelse; thi Mandrup Parsbjerg eyedede Hagisholm i Jylland, og ey Hagedstedgaard i Siælland. 1760 fil Etatz-Raad Brink Seidelin Kongelig Tilladelse, at stille Hagedstedgaard fra Stam-Huuset, og solgte Gaard og Gods 1768 til Hr. Carl von Castenschiold, nu værende Eyer. Jorden er meest leerblandet, nogle Steder sandblandet, og god til Rug, men bedre til Byg. Hagedsted Birke-Ting holdes om Fredagen, og Gaarden saavelsom Byen har Fiskerie i Holbek Fiord.

Hørbyegaard.

Prospekter af Danske Herregårde af - Joachim Ferdinand Richardt- Udgivet første gang 1844 til 1868 i tyve bind med 12 lithografier i hver. Indsat af Autor.

13.) Hørbyegaard i Hørbye Sogn i Tudse-Herred. Den Vestre Længde er grundmuret opbygget af Friderich Reetz og Frue Birgitte Brahe. Den Nordre Længde er to Etager høj med gibsede betrokne Værelser, samt Kielder under, den Østre Længde er nyelig opbyggt af Bindingsverk af nu værende Eyere, Capitain Jörgen Friderich von CatstenschioId.

Gaardens Jorder laae tilforn iblant Bønderne, men ere nu samlede i adskillige Eenemærker omkring Gaarden. Hovedgaards-Taxten er anført i Atl. Dan. Tom. II. pag. 390. men Skovskyld er 2 Skp. 2 Fk. 1 Alb. Og Bønder-Gods 490 Tdr. 1 Skp. 1 Fk. 1 Alb. Eyendommen er god, men Græsningen maadelig, Tørv og Brænde maa købes lang fra. I Sognet er 6 Bondgarn og god Flynder-Fiskerie.

Foruden de Eyere, som ere anførte i Atlas Dan. og Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 309 findes at Lago Nielsen Urne 1392 har eyet Hørbye, men den nu værende Eyere er Capitain von Castenschiold.

Knapstrup. 14.) Knapstrup i Jernløse Sogn i Mærløse-Herred. Lade-Gaarden bestaaer af 3 Længder Bindingsverk, som Hr. von Castenschiold (204) af nye begyndte at opbygge, men blev af

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyeгаards Amt.

hans Enke-Frue fuldført. Borge-Gaaarden bestaaer af tre Bindingsverks-Huuse, som ere holdte i god Stand; Gaarden ligger meget fornøylelig med Skov i Nærheden, er beqvem til Fiske-Damme og har gode Eyendomme.

Eyerne ere anførte i Atlas Dan. Tom II. pag. 391 og efter de Castenschioldske Arvinger solgte den ældste Søn Carl von Castenschiold Gaarden til Krigs-Raad Jörgen Jörgensen, som døde 1770 hvis Enke-Frue Marta Maria Terkelsen giftede sig med Herr v. Hielmcrone til Katterupgaard, som er den nu værende Eyer.

Kongsdal. 15.) Kongsdahl i Ondlose Sogn i Mærløse-Herred. Borge-Gaarden er tre grundmurede Huuse og ligeledes Lade-Gaarden begyndt 1594 af Cancellier Peder Reetz, og fuldendt af Sønnen Friderich Reetz. Eyerne er anførte i Atlas Dan. General-Lieutenant Hauch har solgt Gaarden 1770 til Cammer-Herre von der Osten.

Mærløsegaard. 16.) Mærløsegaard i Taastrup Sogn i Mærløse-Herred. Denne Gaard er nu indrettet til tre Bønder-Gaarde hver paa 10 Tdr. Hartkorn. Grevinde Laurvig til Schioldenesholm solgte Gaarden til Krigs-Raad Neergaard til Ringsted-Closter, Mærløse- og Tølløse-Gaarder, med videre, som ved Taastrup Kirke er meldet.

Mørkegaard. 17.) Mørkegaard i Mørkiøb Sogn i Tudse-Herred. Gaarden er meest nye opbyggt af Bindingsverk af nu værende Eyer Assessor Andreas Ladorp, som tillige har faaet Gaardens Marker for faa Aar siden skilt fra Bønderne, og faaet samme indhegnet; den har beqvem Eyendom til Rug, og en god Skov. De forrige Eyere ere anførte i Atlas Dan. Tom. II. pag. 392.

Søegaard. 18.) Søegaard i Asmindrup Sogn i Mærløse-Herred. Er et grundmuret Huus af to Etager med Spiir og to grundmurede Fløye, Lade-Gaarden ligeledes, som bestaaer af tre Længder. Eyerne (204) ere anførte i Atlas Daniae, undtagen den nu værende, Seigneur Peder Hiort.

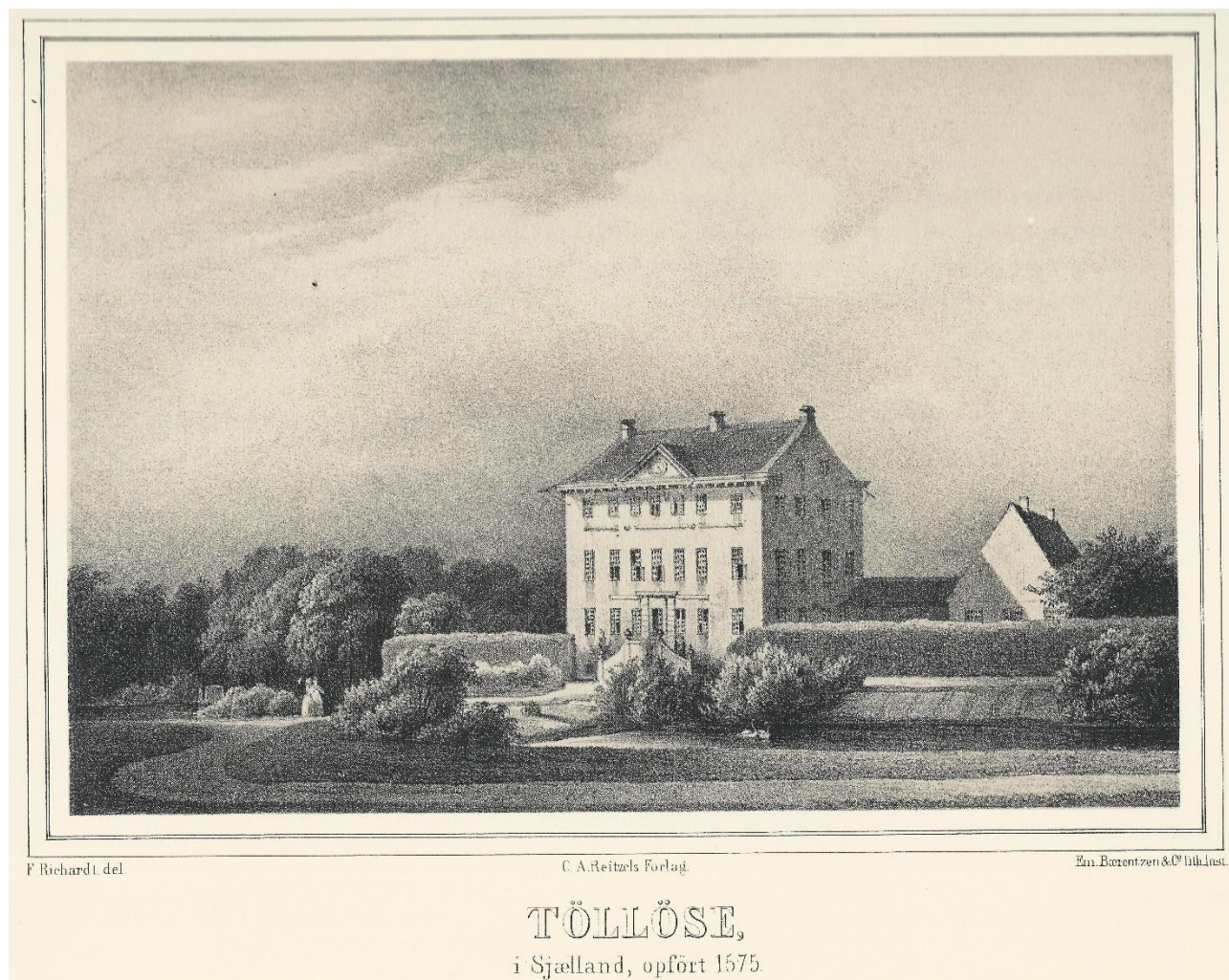
Prospekter af Danske Herregårde af - Joachim Ferdinand Richardt- Udgivet første gang 1844 til 1868 i tyve bind med 12 lithografier i hver. Indsat af Autor.

Tersløse. 19.) Tersløse i Tersløse Sogn i Mærløse-Herred. Gaarden har forudm 1420 tilhørt Niels Grubbe til Tersløse, 1486 Frue Christine, Velbyrdig Anders Jensens Enke af Tersløse, og 1499 købte Niels Andersen af sin Broders Søn Anders Christophersen sin Part af Tersløse, derefter kom Gaarden under de Catholske Biskopper i Roeskilde, indtil Erich Madsen Bølle fik den, som døde 1563 og var den sidste af Slægten; de øvrige Eyere ere anførte i Atlas Daniae. Baron Holberg skienkede Gaard og Gods til Sorøe Academie, dog skulde en skikkelig Enke, der forundes frie Værelser og Udviisning af Skoven efter hans Testamente.

Tølløse. 20.) Tølløse Gaard i Tølløse Sogn i Mærløse-Herred. Det store grundmurede Huus lader nu værende Eyere Cancellie-Raad Johan Thomesen Neergaard paa den nyeste Maade indrette, og Taarnet borttage.

Eyerne ere anførte i Atlas Daniae & c. Hof-Junker Caspergaard døde 1765, hans Enke solgte Gaarden 1768 til nu værende Eyer Cancellie-Raad Neergaard til Ringsted Closter.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

Prospekter af Danske Herregårde af - Joachim Ferdinand Richardt- Udgivet første gang 1844 til 1868 i tyve bind med 12 lithografier i hver. Indsat af Autor.

Vognstrup. 21.) Vognstrup i Kundbye Sogn i Tudse-Herred. Lade-Gaarden bestaaer af tre Længder Bindingsverk og er Teglhængt, alt sammen bygt af nu værende Eyer Baron Lövenschiold, som har lagt Gaard og Gods under Løvenborg Stam-Huus, Gaardens Marker vare forhen fire, men ere ved dobbelte Grøfter og levende Gierder afdeelte af nuværende Eyer i ni Marker, hver paa 50 Tdr. Rug-Land, hvoraf fire bruges og fem ligger til Hvile. Til Gaarden kan avles 7 a 800 Læs Høe, og 200 Kiøer, foruden Bester og Faar, kan græsses og foeres. Eyeren har nu og begyndt med at lade Godsets Marker inddeele til hver i sær. (205)

De forrige Eyere ere anførte i Atlas Daniae, undtagen Peder Rud til Vognstrup, som eyede den 1502.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

Prospekter af Danske Herregårde af - Joachim Ferdinand Richardt- Udgivet første gang 1844 til 1868 i tyve bind med 12 lithografier i hver. Indsat af Autor.

Ods-Herred i Draxholms Amt.

Nyekiøbing Kiøbstæd.

- 1) Rørvig Sogn og Bye, 24 G. 24 H. En øde Præste-Gaard, Degne-Boeligen, Toldboden. (a) Nakkebye, 23 G. 1 B. 16 H.
- 2) Egebjerg Sogn og Bye, 5 G. 3 H. foruden Præste-Gaarden, Degne-Boligen, Skolen, og de Fattiges Pleye-Huus. (b) Ledstrup (206) 7 G. 7 H. En Selveyer-Mølle. Ulkerup, 6 G. 1 B. 9 H. Underød, 5 G. 6 B. 3 H. Gielstrup, 3 G. 5 H. Hylkerup, 16 G. 6 H. Braade, 9 G. 2 B. 9 H. Abildøre, 12 G 3 B. 3 H. Frødstrup, 2 g. Glostrup, 10 G 2 H.
- 3) Faareveile Sogn og Bye, 12 G. 19 H. (c) Stubberup, 7 G. 12 H. Kaarup, 4 G. 3 H. Riisbye, 4 G. 5 H. Ordrup. 7 G. 8 H. Veddinge 16 G. 21 H. (207)
- 4) Hørve Sogn og Byg, 16 G. 14 H. (d) Veilebye, 13 G. 5 H. Draxholms Slot og Kirke.
- 5) Asnæs Sogn og Bye, 18 G. 23 H. (e) Aastofte, 8 G. 8 H. Høve, 19 G. 18 H. Tolsager, 7 G. 3 H.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

- 6) Høybye Sogn og Bye, 15 G. 31 H. (f) Nyerup, 6 G. 13 H. Tingslemark, 6 G. 2 H. Hundstrup, 1 G. 3 H. (208) Sonnerup, 8 G. 11 H. Gudmandrup, 11 G. 10 H. Steenstrup, 10 G. 3 H. Holmstrup, 6 G. 4 H. Lumbsaas, 17 G. 13 H. Ebbeløkke, 4 G. Starup, 9 G. 1 B. 9 H. Ubberup, 6 G. 6 H. Klente 7 G. 4 H. Nyegaard, 4 G. 1 B. 3 H. Huuse af adskillige Navne, 7 H. Anneberg Herre-Gaard. Ellingegaard Herre-Gaard.
- 7) Grevinge Sogn og Bye, 18 G. 16 H. (g) Gundestrup, 11 G. 2 B. 5 H. Sneglerup, 11 G. 4 H. Frenderup, 2 G. 2 H. (209) Pleierup, 5 G. 2 H. Prellerup, 7 G. 4 H. Holt, 4 G. 2 H. Odstrup, 6 G. 3 B. 1 H. Herrestrup, 7 G. 9 H. Engelstrup, 7 G. 2 H. Atterup, 9 G. 4 H. Torrendrup, 2 G. 1 H.
- 8) Odden Sogn. (h) Overbye, 16 G. 6 B. 15 H. Yderbye, 18 G. 9 H. (210)
- 9) Viig Sogn og Bye, 16 G. 1 B. 29 H. (i) Hønsinge, 17 G. 1 B. 19 H. Sidinge, 7 G. 3 H. Jyderup, 11 G. 6 H. Bognes, 3 G. 1 H. Rude, 5 G. 1 B. 3 H. Eskildstrup, 2 G. 1 H. Kollekolde, 5 G. 1 H. Lille Engelbiere, 6 G. 4 H. Ulstrup, 3 G.
- 10) 10 Asmindedrup Sogn og bYe, 6 G. 1 B. 11 H. (k) Svenninge, 14 G. 2 B. 13 H. Brente, 4 G. 2 H. Skastrup, 3 G. 1 B. 2 H. Svenstrup, 1 B. (211)

- a) (205) Byen Rørvig ligger strax inden for Mundingen af Isefiorden paa den Vestre Side, og skal have sit Navn af Røverviig, da den siges fordem at have været et Tilholds-Sted for Røvere. Kirken har et høyt muret Taarn, ligger en halv fierding Vey fra Byen og ligesaa langt fra Stranden, og tiener til et Merke for de Søfarende. Tet ved Kirken har i gamle Tider lagt en Bye, kaldet Iisbye, hvoraf Ise-Fiorden har sit Navn, men nu er Stedet hvor Byen har staaet, tilgroet med Lyng.
I Taarnet ere to Klokker, paa den ene læses: 1642 Jörgen Vind og Frue Ingeborg Ulfstand; paa den anden: 1655 Christopher Urne, Lehnsmænd.
I Kirken er en Catolsk Alter-Tavle, som forestiller Maria med Barnet; oven paa Alter-Border er en liden Steen, og derunder et Rum, hvori findes en Lap af Gyldenstykke og et Skab til Monstrantz.
- Efter Tradition skulde Marsk Stig der i Kirken være begravet 1293 hvilket dog er uvist. Vid. Marm. Dan. Tom. I. pag. 213 og Hvitfeld in fol. Pag. 304.
Toldboden ligger paa den Søndre Side.
- b) I Taarnet ere to Klokker, den ene fra 1550. Den anden med Inscription:
Caceller Hvitfeld til Odersberg.
Alter-Tavlen er fra 1648 med Christopher Urnes og Frue Sophis Lindenovs Navne. (206)
Kirken ligger paa en høj Banke og er anseelig, hvorfra man kan see Roeskilde Dom-Kirke, uagtet det er 6 Mile derfra i lige Linie. Kirken, som ellers kaldes St. Laurentii Kirke, tiener og de Seylende til Merke ey alene i Isefiorden, men endog i Kattegattet.
I Sognet findes Rudera af en Herre-Gaard, kaldet gammel Gielstrup, som er formodentlig det Sted Kong II. har givet Privilegierne for Nyekiøbing i Ods-Herred, dateret Gielstrup i Ods-Herred den 23 Januarii 1570. See Danske Magazin 21 Hefte pag. 260 og Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag 49. Nu sees alene Rudera deraf med Graver ved en Søe.

I Sognet findes to hedenske Begravelser ved Kongsøe og Hierne-Leed, desforuden tolv andre hedenske Begravelser.

Anno 1760 har Provst og Sogne-Præsten Jens Archtander legeret 120 Rdlr. af hvis Rente Kirken skal holde hans Begravelse paa Kirke-Gaarden med Muurfod og Stakitverk ved lige, og Degnen nyder 1 Rdlr. aarlig, for at oppasse samme, hvilket allernaadigst er confirmeret.

- c) Sognet ligger ved Stranden yderst i Ods-Herred.

Kirken menes at være bygt kort førend Reformationen af en Frue i Riise, som da var en Herre-Gaard, hvoraf endnu sees Rudera.

I Taarnet ere til Klokker, den ene fra 1585. Paa den anden staaer disse Ord: Verbum domini manet & c. 1627.

I Capellet findes endeel ubekjendte Liig, deriblant er Jomfrue Sekman fra Draxholm, som der har lagt over 100 Aar og er endnu heel.

I Choret er et aaben Begravelse med Sogne-Præsterne Jacob Dahl og Claus Byssings Liig. (207)

- d) Dette Sogn, som er Annex til Vallekilde i Skippinge-Herred, regnes efter Landmaalingen til Ods-Herred, men andre paastaae, at det høret til Skippings Herred.

Draxholms Capel er Annex ti Faarveile og blev tilligemed Slotter 1659 meget ruineret, men igien sat i Stand og indviet 1732. At det forud og har været en Menighed for sig selv, bevidner Biskop Lago Urnis Testamente 1529, hvori nævnes Sogne-Menighed saa og Provsten til Draxholm. Sogne-Præsten i Faareveile forretter der Gudstieneste hver Helligdag; men Ligene fra Draxholm føres til Faareveile Kirke-Gard.

- e) I Asnæs Kirke-Taarn ere to Klokker fra 1582 og 1591 og i Kirken et Seyerverk. Alter-Tavlen er bleven opsat 1635 da Admiral Daae til Raunstrup var Lehnsmænd. Neden i Kirken er en gammel Catholsk Alter-Tavle.

I Sognet er en Høy, kaldet Ester, hvorfra Skagen i Jylland kan sees, og

I Byens Mark to store Stene, kaldet Skiepper-Stene.

I Høve Bye er et Ting-Huus for Herredet, hvor der om Fredagen holdes Ting.

- f) I Taarnet er et Seyerverk, samt tre Klokker, denn ene fra 1518, den anden fra 1603 da Cancellar Arild Hvitfeld var Høvedsmænd paa Draxholm.

Paa Prædikestoelen sees Christopher Urne og Frue Sophia Lindenovs Navn med Aarstallet 1656.

Ved Nyegaard findes Levning af en grundmuret Bygning, som efter Tradition skal have været Kong WALDEMAR III Lyst-Slot. (208)

I Søn paa en Holm er Rudera af et Taarn, hvor Kong WALDEMARS Dronning menes at have været i Forvaring, førend hun kom til Søeborg. Paa Ellingbiørg sees endnu Rudera af et Capel, som der skal have staaet i syv Aar, imedens Kirken var i Band, formedelst et Drab, som Ebbes Døttre havde begaaet i Kirken paa deres tvende Brødre, der havde besvangret dem, 1373, vid. Annal. Eccl. Tom. III. pag. 213. Ligeledes Theat. Dan. pag. 110 og Peder Syvs Viser pag. 711. Der findes endnu en gammel ubrugelig Alter-Tavle, hvorpaa forestilles Ebbe liggende paa Knæ for Paven, og Jomfruerne staae med Aflads-Brevene i Hænderne.

Ved Borrevangs Heste-Hauge sees endnu Rudera af Ebbes Slot, saavel som og af en liden Bygning, hvori Jomfruerne boede til de fik Aflad.

Imellem Steenstrup og Lumsaas findes tvende Kors noget fra hverandre, som Bønderne holde vedlige, men af havd Aarsag vides ikke.

I dette Sogn og Annexet ere følgende Søer: Høybye-, Steenstrup-, Klinte-, Tingslemark-, og Ryegaard-Søer med Giedder, Aborre, Flirer, Skaller og Aal.

Anno 1753 er her et Klinteverk, samt Kalk- og Teglbrænderie anlagt af Hof-Bygmester Fortlin; nu eyer Stentzler i Kiøbenhavn samme, men 1772 blev det nedlagt, og beboes af en Huusmand, som passer paa Huusene.

- g) I Taarnet ere to Klokker, den ene fra 1618.

Choret og et Jernverk om Alter-Foden log Provst Bies Enke 1716 bekoste.

Professor Chr. Lodberg Friis log 1759 Choret afdele og mahle. (209).

Paa Kalken staaer: D. Erasmus Bartholin 1674. Paa Sølv-Kanden og Brød-Esken: Ritmester Legel og Frue Ingeborg Lossau 1701.

Lyse Kronen er givet af Sogne-Præsten Hr. Lund.

Paa Prædikestoelen: D. Ole Worm. Paa Pulpituret: 1623. D. Casper Bartholin. De øvrige Inscriptioner findes anført i Hofm. Fund. Append. Seland. Tom. X.

- h) I Taarnet ere tre Klokker, den ene fra 1599. See Inser. Hofm. Fund. Tom. X. Append. Seland. Pag. 68.

Kalk og Disk er givet 1736 af Peder Kellinghusen. Abelat-Esken af Sogne-Præst Henning Trochman, som og gav et Jernverk om Alteret 1763.

Alter-Tavlen er af Billedhugger-Arbeyde fra 1572 og bag Alteret er et Mariæ Billede.

En anden Sølv Klak og Disk, som Kirkens Eyer Hr. Iver Brink, Sogne-Præst til Kundbye, 1767 haver givet.

Et Epitaphium af hvid Marmor over Hr. Trochmans Datter.

I Begravelset hviler Oberste Rhoveder, som døde 1755 66 Aar gammel, og Frue Susanne Christine Pagelsen, som døde 1759.

Etatz-Raad og Deputered i Land-Etaten Christian Tausen, som var gift med Major Erich Krabbes Enke Adelgunda Vilken, og døde 1733 53 Aar gammel. Hendes Liigkiste er uden Inscription.

Secreterer Claus Tausen, Biskop Christian Tausens Søn, som havde Marie Birgitte Bekker, og døde paa Amedrupgaard 1696 59 Aar gammel.

Vest-Nordvest fra Yderbye ligger Oddens Grube, et høyt, steil og fra Stranden ubestigelig Forbierr, hvorfra kan sees Samsøe, Rugaards Skov, Ebbeltoft, Hielm, Hesseløe ec. Uden for samme er det farlige Ods Riff, som stikke to Mile Nordvest i Havet. (210)

- i) I Taarnet ere to Klokker den ene fra 1605 den anden fra 1649 med Christopher Urne og Sophie Lindenovs Navne.

Paa Alter-Tavlen samme Navne og Vaabner.

I et aaben Begravelse ligger Cancellie-Assessor Christian Vildenrath til Ellinge og Anneberg Gaarde, havde først til Ægte Frue Dorthe Skov, en Datter af Lars Bilde til Haurelykkegaard, siden Vibike Margrethe Velding, som døde 1723 62 Aar gammel; hun

blev siden gift med Commerce-Raad Hans Svane til Ellinge og Anneberg Gaarde, og døde 1744 53 Aar gammel; med begge disse Mænd havde hun sex Børn.

I Sognet findes Rudera af en Herre-Gaard, kaldet Kielstrup, hvis Jorder nu ligger til Gielstrup i Eegeberg Sogn. Paa denne Gaard er 1570 udstæd en Bevilling til Axel Giøe til Kielstrup. See Danske Magazin 21 Hefte pag. 260.

j)

k) Paa Kalken er udgravet to Mennesker, som sidde i Skiersilden. 1674 lod Th. Finke samme forbedre.

Stoelene er opsatte 1577.

I Atlas Daniae Tom. II pag. 396 findes Seierøe anført til dette Herred, da den dog hører til Skippings-Herred, og findes herefter i samme beskrevet. (211)

Nyekiøbing Kiøbsted i Ods-Herred i Draxholms Amt.

Hvor er beliggende. Nyekiøbing ligger en liden Miil fra Rørvig, 12 Mile fra Roeskilde, 8 Mile fra Ringsted og 6 Mile fra Callundborg.

Navn, Ælde og Vaaben. Byen skal være bygt strax efter Roeskilde og først kaldet Høikiøbing, men siden Nyekiøbing.

Vaabnet er en halv Maane og fem sexkantede Stierner.

Byens Skiæbne og Privilegier. Anno 1290 har Byen lidt stor Skade ved Ildebrand af Marsk Stigs Partie, og siden af de Engelske Søe-Røvere, ja den siges og af de Norske engang gandske at være ødelagt; der findes og Tegn til at have staaet Bygninger uden for Byen, hvor man nu pløyer, og de, som have oprøddet Pladser, have i Grunden fundet tvende og tre Lag Steen-Broer.

1443 confirmerede Kong CHRISTOPHER Byen Privilegier.

1546 blev Byen af Kong CHRISTIAN III forundt at holde tvende Markeder, som tilforn holdtes ved de tvende Byer Vigbye og Egeberg der i Herredet.

1555 gav Kong CHRISTIAN III Borgemester og Raad Kronens Jord uden for Byen, som kaldes Torup Jord, paa 22 Tdr. Hartkorn, hvilket Kongen har taget igien ved Borgemester og Raads Afskaffelse, og fæstet bort til Byens Beboere, men den Tiende til Kirken og Præsten forblev, ligesom af de andre Byens Jorder.

1570 confirmerede Kong FRIDERICH II Byens Kiøbstæds Privilegier, som dem af fremfarne Konger vare givne, hvilke siden af de følgende Konger ere confirmerede.

1591 blev befaleet at stifte en Skole til Byen, hvortil Kronens Tiende af Asminderup Sogn skule gives til Skolemesterens Underholding, (212) men nu den Latinske Skole er forvandlet til en Dansk, er Asminderup Sogns Konge-Tiende lagt til General-Kirke-Inspectionen.

Gadernes Navne og hvor mange Huuse og Gaarde. Byens Gader ere følgende: Adel-Gaden, som gaaer langs igiennem der beste og meste af Byen; Bolantini-Stræde til Stranden, Gamle Strand-Stræde, Kirke-Stræde, Nørre-Fierdings, Lille Kirke-Stræde.

Nu findes der 87 Gaarde og Huuse.

Kirken. Kirken er stor og anseelig med Piller, Hvelvinger og tvende Gange. I Taarnet ere fire Klokker, paa den ene staaer: Claus Daae til Raunstrup, Befalingsmand paa Draxholm, og Frue Ingeborg Parsberg, 1629. Den anden er beskadiget, og har en ulæslig Munke-Skrift. Paa den Tredje staaer: 1680, Soli Deo Gloria. Prædikestoelen er af konstig Billedhugger-Arbeyde fra 1636.

I Choret er en Marmor-Tavle over Raadmand og Tolder Christen Sørensen, som døde 1659.

Et Epitaphium over Borgemester Sören Tuesen, som døde 1618 .

Paa de øverste Mandfolk-Stoele staaer Arild Hvitfelds Navn, og paa Fruentimmer-Stoelene, Maren Juel til Aabierg.

Der har været et St. Anne Alter, hvortil Frue Hebbel gav en Gaard 1512, som er undergaaet, da Byen ofte har lidt Skade af Ildebrand; til dette Alter ere der desuden mange stykker Jorder paa Byens Mark givne, som endnu kaldes Alter-Jorden. Fastsat ved gammel Taxt 4 Skill 3 Skill. 1 Skill. Skieppen; men naar de kommer i rige Hænder, tages Fæste paa dem. Ligeledes ere der endeel Jorder Præsten, Kirken og de Fattige til hørende.

Kirken har alene den enkelte Tiende, men Kongens Tiende er 1581 af Kong FRIDERICH II henlagt til Præsten. (213)

Da den Latinske Skole blev afskaffet er en Dansk Skole indrettet, hvad dertil er henlagt, kan sees i Hofm. Fundat. Tom. VIII. Pag. 258.

Danske Skole Fattig Huus. De Fattiges Vaaning var forfalden, og blev desaarsag solgt, af disse Penge nyde de Fattige Renten til Huus-Leye, hvad de Fattige ellers nyde er anført i Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 213.

Raad-Huuset. Raad-Stuen er af Bindingsverk med Kielder til Arrestanter og til at forvare Spøyerne.

Øvrighed. Byens Øvrighed bestod forud af Borgemester og Raad, men nu alene af en Byefoged og Byeskriver.

Indvaanerne. Her er 1 Sogne-Præst, Byefoged, Byeskriver, 3 Kiøbmænd, 47 Haandverkere af alle Slags, i alt 90 Familier, og omtrent 350 Siæle gamle og unge.

Søefart. Fordum har byen havt t Fartøyer, men nu ingen. Vandet er dybt nok lige ind til Byen, og Anker-Bonden god, men her er ingen Broe; de fleste Skibe, som komme der, ere fra Norge med Tømmer og Jern, og tage Korn-Vahre igien tilbage, dog er Handelen ikkun liden og ringe.

Agerdyrkning. Byens Jorder ere efter Matriculen 77 Tdr. 3 Skp. 2 Fk. 2 Alb. Hartkorn, og til Høveders Græsning 10 Tdr. 1 Skp. 1 Fk i alt 87 Tdr. 4 Skp. 2 Fk. 2 Alb. Hartkorn, bestaaende af 2779½ Skp. Land – 102 5/6 Læs, hver Læs til 4 Skp Land beregner, er 95 2/4 Skp Eng, i alt 3381 1/3 Skp. Land. Eyendommen er Sandblandet og let, Engene mavre og tildeels sure.

Consumption. Consumptionen har forud været 400 Rdlr. mere end nu, da det er 920 Rdlr. aarlig, saa at deraf sees, at Byen meget har aftaget.

Marked. Her holdes tvende Markeder om Aaret, det ene Budolphi Dag, og det andet ved Michels Dag. (214)

Herre-Gaarde i Draxholm og Holbeks Amter.

Draxholms Slot. 1.) Draxholm Slot er Annex til Faareveile i Ods-Herred. Gaarden ligger ved Foden af et Bierg, at man derfra kan see Spirene af Friderichsborg Slot 9 Mile derfra, er 1396 givet af Dronning MARGRETHE til de Catholske Biskopper i Roeskilde for Sielemesse; det har været en gammel Fæstning bygt af Biskop Byrge, og i Grevens Feide holdt Commendanten Hardenberg sig sammesteds tapper, i det 16 Seculo har der været endeel fornemme Fanger, som i Atlas Daniae ere anførte.

Borge-Gaarden er omgivet med Graver og har tre grundmurede Længder, hver fem Etager høj, og i den ene Længde er et Capel, hvor hver Søndag holdes Guds-Tieneste.

Ved Gaardens Hauge ligger en liden Skov, kaldet Fruerlund, indrettet til en Dyrehauge, og noget længere derfra er en Skov, kaldet Kaalaes.

Den sidste Lehnsmænd var Christopher Urne 1669 derefter blev Gaard og Gods udlagt til Rentemester Möller, efter ham Jøderne Taxares, som solgte Gaarden igien til Geheime-Raad og Stift-Amtmand Friderich Adeler, hvis Søn Christian Lente Adeler, solgte den til Geheime-Raad Grev Reus den XVII, Ober-Hofmester i Sorø, men Kiøbet gik tilbage, saa at bemeldte Conferentz-Raad Christian Lente Adeler har ved Testamente gjort Draxholm med underliggende Gods til et Stam-Huus, og indsatte sin Broder-Søn Conrad Wilhelm Adeler til Stam-Herre, som nu eyer Stam-Huuset; det øvrige er anført i Atlas Daniae. (215)

Anneberggaard. 2.) Anneberggaard i Hørbye Sogn i Ods-Herred er opbygt 1661 af Bindingsverk paa en Bye, kaldet Musbye, som blev afbrudt af Rentemester Möller, der kaldte Gaarden efter hans Datter Anne; omkring Gaarden ere Graver 25 Alen brede, og til Stedet er en god Frugt-Hauge og Skov: paa den Østre Side løber Isefiorden, hvor Skibe paa 1000 Tdr. drægtig kan losse og lade.

Ellingegaard. 3.) Ellingegaard i Høybye Sogn i Ods-Herred. Bygningen er ringe og ikkun Bindingsverk. Eyerne ere de samme, som ved Anneberg-Gaard, siden Commerce-Raad Svanes Afgang.

Arts-Herred, Kallundborg Amt.

Kallundborg Kiøbstæd. Kallundborg Lade-Gaard.

- 1) Svalderup Sogn og Bye, 20 G. 33 H. (a) Bierrebye, 21 G. 28 H. Averup Mølle, som er smuk opbygt. (216)
 - 2) Store Fuglede Sogn og Bye, 13 G. 22 H. (b) Tyggestrup 9 G. 4 H. Flinterup, 10 G. 6 H.
 - 3) Lille Fuglede Sogn og Bye, 13 G. 10 H. (c) Jeerslev, 16 G. 6 H.
 - 4) Udbye Sogn og Bye, 25 G. 28 H. Kloubye, 12 G. 10 H. Fosinge 10 G. 11 H. Frankerup, 6 G. 3 H. Kielleklinte (217) 10 G. 13 H. Saltoftegaard, 1 H. hvis Eyendom er lagt til Vesterbyegaard.
 - 5) Rørbye Sogn og Bye, 14 G. 22 H. (e) Kierbye 15 G. 16 H. Uggeløse, 15 G. 18 H.
 - 6) Aarbye Sogn og Bye, 12 G. 15 H. (f) Meelbye, 15 G. 18 H. Bastrup, 11 G. 13 H. Østrup var fordum 8 Gaarde, som bleve afbrudte og lagde under Lerchenborg, hvorimod Stam-Huuset betaler Præsten for Tiende og andet, aarlig 100 Rdlr. (218)
 - 7) Rachløv Sogn og Bye, 9 G. 6 H. (g) Nyrup Bye, 8 G. 8 H. Rostrup, 6 G. 2 H. Kallerup, 7 G. 1 B. 6 H. Vollerup, 10 G. 5 H. Svenstrup, 7 G. 5 H. Saltbek, 7 B. 10 H. Jellerup, 10 G. 1 B. 6 H. Gaasetofte, 8 G. 6 H. Ellede, 7 G. 7 H. En Vand-Mølle.
 - 8) Tommerup Sogn og Bye, 10 G. 16 H. foruden Præste-Gaarden og Degne-Boeligen (h) Kaastrup, 15 G. 17 H. Ubberup, 14 G. 19 H. Ysebjerg, 7 G. 9 H. Andas 4 G. 4 H. (219)
 - 9) Refnæs Sogn Ulstrup Bye, 9 G. 3 B. 16 H. (i) Biørnstrup, 10 G. 1 B. 13 H. Aagerup, 8 G. 3 B. 9. Kongstrup, 7 G. 1 B. 4 H. Færge-Huuset ved Refsnæs.
- a) (215) Klokkerne i Taarnet ere fra 1588 og 1654.
Alteret, som baade er ziret og malet, er 1737 givet af Hans Andersen Hiort og Dorte Vulfström. Han døde 1739, og over ham og Faderen Anders Hiort, som døde 1698 64 Aar gammel, ere to smaa Epitaphier; de har begge fordum eyet Kirken og boet i Sognet. Paa Skriftestoelen sees Lehnsmand Jörgen Brahes Navn.
Ved Alteret ere to Fanner over Ritmester Ditlev von der Hude, som døde 1714 60 Aar gammel.
See mere om denne Kirke i Dån. Bibl. Tom II. pag 56.
Bønderne har her i Sognet idelig forsikret, at see Bierg-Trolle baade at ride og gaae, hvorover de omliggende gav dem Navn af Bierg-Herrer. (216)
- b) I Taarnet ere to Klokker fra 1588 og 1606.
Jernverket om Alteret og en Lyse-Krone er givet af Sogne-Præsten Jacob Chr. Gamst. Paa en Tavle staaer anført, at Kirken er bygt 1290 samt Præsternes Navne for og efter Reformationen. See Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 189.
- c) I Taarnet ere to Klokker, paa den ene fra 1680.
- d) I Taarnet ere to Klokker, paa den ene staaer: 1440 Margreta Heifich, og paa den anden 1576.
I Vaaben-Huuset er en Steen indsat i Muren, hvoraf sees, at Kirken 1170 er bygt af Espern Snare. See Marm. Dan. Tom. I. pag 210 og Dån. Bibl. Tom. II. pag. 54.
Kirken er af en besynderlig Bygning og har i Midten en rød Pille, og tre Rader Stoele.

Alteret og Prædikestoelen er af Billedhugger-Arbeyde fra 1677. Jernverket om Alter-Foden er givet af Grev Lerke 1760 og det Fløyels Alter-Tøy af Schönbak 1706.

Kalken af Sogne-Præst Sören Christensen 1597.

Paa Kirke-Gulvet er en Liig-Steen hvorpaa staaer følgende Inscription med Munke-Bogstaver: Hic jacet Jacobus Sacerdos 1307.

En dito over Justitz-Raad Terkel Terkelsen til Birkindegaard,, som døde 1745 79 Aar gammel, og

Frue Marie Herfort, som døde 1757 49 Aar gammel.

I Begravelser ligger Etatz-Raad Johan Christ. Schönbak, Amtmand, til Birkindegaard, som døde 1727 63 Aar gammel. Hans Frue Edel Sophie (217) Bilde Anders Datter, som døde 1706 22 Aar gammel, og Anne von Korf, som døde 1732 42 Aar gammel.

I Udbye sees Rudera af en gammeo Bygning, som menes, at have tilhørt Esbern Snare. Paa en Banke ved Byen kan man sees Seierøe, Callundborg, Slagelse, Fyen og tælle 28 Kirker.

Dette Udbye maa ey confunderes med Udbye i Holbek Amt.

- e) Tet ved Rørbye er 1667 funden i en Høy, kaldet Degne-Høy, usædvanlige store Menneske-Been, en Urne med Laag, hvori var Aske og nogle Redskaber til Krigs-Armatur af Kobber og Malm, som og en Hellebart, hvilket P. Resenius selv der skal have set.

- f) I Alter-Bordet er en Marmor-Steen, hvorunder nogle Catholske Reliqcier forvares. Kirken var fordum indviet St. Peder til Ær.

Paa Prædikestoelen staaer Hans Lindenovs Navn og Aarstallet 1634.

Den gamle Alter-Tavle, hvorpaa var et forgyldt Marie-Billede, staaer nu i Taarnet hensat.

Her ere tre Epitaphier, de tvende over Sogne-Præsterne Povel Duus og Lauritz Lyster, og det tredje over Sogne-Præsten Hr Mauritsens Enke. (218)

- g) Paa den ene Klokke i Taarnet læses: 1601 Steen Brahe til Knustrup, paa den anden: 1629 og paa Kalken: 1647 Hans Lindenov.

Kalk og Disk er givet 1740 af Tornton, og en Sølv-Flaske til Vinen er givet 1699.

Et Epitaphium over Morten Petersen og Hustrue.

Et dito af Marmor over Sogne-Præsten Hr. Peder Möller.

Sognet er meget stort, og i en Gravskrift i Rachløf Kirke over Hr. Melchior Jensen siges, at han fra Grunden af har bygt samme Kirke, dog boede der i Rachløf en Præst for ham, navnlig Hr. Lars, som døde 1539 i hvis Tid Almuen gik til St. Olai Kirke i Closteret, indtil Kirken blev bygt; fordum har denne Kirke eyet sex Gaarde i Svenstrup, o. s. v. som siden derfra ere bortsolgte. See Hofm. Fund. Tom. X. Supplem. Seland. Pag 31. Hvad der er givet til de Fattige, kan sees i Hofm. Fund. Tom. VIII. P. 217.

- h) I Taarnet ere to Klokker, og paa den ene denne Inscription: 1608 Verbum Domini o.s.v. Paa den anden: 1756 Grev Lerke.

Alter-Tavlen er givet 1623 og Prædikestoelen 1616.

I Tommerup Bye-Mark ere to store Bakker, den ene kaldet Bøgebierg, og den anden Kildebierg, som begge har Kilde-Veld, der nedflyder fra samme. (219)

Skippings-Herred i Kallundborg Amt.

- 1) Aunsø Sogn, Svellebøller, 8 G. 8 B. 22 H. (k) Steenvand, 2 G. 2 H. Kongens Mølle. Aunsø Herre-Gaard. Strids Mølle. Nyrand er nedbrudt og for lang Tid siden lagt under Herre-Gaarden. (220)
- 2) Jordløse Sogn og Bye, 17 G. 31 H. (l) Vesterbye er nedbrudt og for længe siden lagt under Herre-Gaarden. Vesterbye Herre-Gaard. Ørsø Mølle. Bens Kroe. Fire Mark-Huuse.
- 3) Værsløv Sogn og Bye, 11½ G. 27 H. foruden Præste-Gaarden. (m) Asminderup, 10 G. 13 H. Birkinge Herre-Gaard, som er oprettet af en nedbrudt Bye. Veille Kroe. Mark- og Skov-Huuse, 5 H.
- 4) Biergsted Sogn og Bye, og Sunderup, 18 G. 22 H. (n) Daugerup en Sæde-Gaard, 1 G. Skarholmsgaard, 1 G. Astrup en Sæde-Gaard, 1 G. Gryde Mølle, 1 G. (221)
- 5) Viskinge Sogn og Bye, 22 G. 39 H. foruden Præste-Gaarden. (o) Rugtved, 5 G. 1 H. Løgtved, 8 G. 1 H. (222)
- 6) Breininge Sogn og Bye, 6 G. 14 H. foruden Præste-Gaarden (p) Kalved, 11 G. 14 H. Alleshaug, 10 G. 6 H. Gamelrand, 2 H. Torpe, 5 G. 5 H. Olstrup, 2 G. Estenberg, 25 G. 17 H. Rumperup, 11 G. 10 H. Hagendrup, 8 G. 4 H.
- 7) Særsløv Sogn og Bye, 22 G. 20 H. (q) Svertinge, 10 G. 13 H. Fauerboe, 10 G. 13 H. Faurboe, 1 G.
- 8) Føllesløv Sogn og Bye, 21 G. 30 H. (r) Havensøe, 6 G. 18 H. Egemark, en Sæde-Gaard. Alkestrup, en Sæde-Gaard. (223) Nexeløe, 4 G. er en omflødt Øe en Miil i Omkreds, og en halv til nærmeste Land. Ved Havensøe er en Veyer-Mølle.
- 9) Vallekilde Sogn og Bye, 7 G. 7 H. foruden Præste-Gaarden og Degne-Boeligen. (s) Bierresøe, 16 G. 12 H. Skippinge, 12 G. 9 H. Stareklinte, 9 G. 1 B. 7 H. Vindekilde, 16 H. og en Sqvat-Mølle. (224)
Følgende Byer ligge i Tudse-Herred men henhøre til dette Amt.
- 10) Seyerøe Sogn og Bye, 20 G. 40 H. (r) Kongstrup, 8 G. 6 H. Mastrup, 4 G. 2 H. To smaa Veyr-Møller.
- 11) Holmstrup Sogn og Bye, 7 G. 18 H. (u) Broukiøb Bye, 7 G. 8 H. Kaimose, 6 G. 3 H. Axelholm, 5 G. 4 H. Birkenes (224), 2 G. 5 H. Eeneste Steder: Reierstrup, Krud-Huuset, Slunsholm, Iversholm, Fuglesang, Broe-Mølle, Rangle-Mølle, Benzonslund, en Herre-Gaard.
- i) (219) I Taarnet ere to Klokker, den ene med Steen Brahe Lehnsmands Navn 1596 og den anden med Aarstallet 1615.
Paa Kalken staaer: Christopher Vatkinson, 1725 her er og en mindre Kalk til Syge.
Ved Kirke-Byen Ulstrup er en Kilde, som aldrig tilfryser.

Kirken skal være St. Laurentius til Ære indviet.

Heste-Haven er yderst i Sognet og et lidet Færge-Sted, hvorfra er overfarten til Samsø. Sognet, som ligger yderst i Landet, kaldtes fordum Ulstrup Sogn, een Kirke-Byen.

Ved Pynten i Sognet, som er en Halv-Øe, ere tvende høye opkastede Skandser, én ved den Søndre og én ved den Nordre Strandbred. Dette Næs eller Pynt er formedelst et Rif, kaldet Røsnæs Dreng, meget farlig for de Søfarende: Her falder ellers ved Michelsdags-Tider god Aalefangst.

j)

k) Den Søe Aunsøe omringer Kirken paa de tre Sider.

Klokken, Kalk og Disk er givet af Conferentz-Raad Niels Slange 1700.

I Kirken er en lukt Stoel til Herskabet

En Liig-Steen over Bernt Lauritsen med Fader og Far-Fader, som boede og døde paa Aunsøegaard, han døde 1601.

I Svellebølle Bye er en Skole oprettet af Etatz-Raad Ernst, hvis Skoleholder lønnes af Herskabet.

l) I Taarnet ere to Klokker, den ene med Munke-Bogstaver, den anden er 1742 givet af Justitz-Raad Niels Henrichsen Vesterbygård. See Inscriptionen i Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 224.

I Kirken er en Liig Steen, hvorpaa en Mand er udhugget, men ukiendelige Munke-Bogstaver.

Kirken kaldes St. Jørgens Kirke, hvis Billede er sat i Sacristiet.

Under Alter-Tavlen ligger begravet Oluf Sørensen, Herredsfoged, og Aneke Parkman, som begge døde paa Vesterbyegaard 1624 og gav 100 Daler til denne Tavle.

For Tiende af den afbrudte Vesterbye nyder Præsten aarlig 68 Rdlr.

m) I Taarnet ere to Klokker, den ene givet 1757 af Grev Lerke, Kirken er nyelig sat i Stand. I Bødker-Skoven har Birkingegaard tilforn lagt; I samme Skov er en Høy, hvorfra haves en skøn Prospect til Samsø Endelave og Fyen.

I denne Egn har man foretaget sig at separere Fællerne, saa at syv Byer 1772 fra Fælledskab ere udelukte.

n) I Taarnet ere to Klokker, den ene fra 1633 den anden er 1651 givet af Slots-Herren Hans Lindenov.

Alter-Tavlen er fra 1623. (221)

o) Taarnet er temmelig høyt og er et Merke for de Søfarende, har to Klokker, den ene fra 1578 og den anden er givet 1716 af Conferentz-Raad Slange, han har og givet Kalk og Disk, og et mindre til de Syge, 1700.

Alter-Tøyet og Alter-Tavlen opbrændte 1745 af Ildsvaade, men siden er et Alter-Tøj af Fløyet med Caluner givet af Grev Lerke.

Skraas over for Prædikestoelen et er Epitaphium, hvorpaa en Mand i Læder-Køllert med Frue og Børn er skildret, deraf kan alene udledes dette: Ritmester Schepfelveises Frue, Magdalena Meyerin, blev de 7 Febr. 1659 i sit Alders 59 Aar her begravet; han skal have

- boet paa Aunsøegaard og været fra Sverrig, og den 7 April 1660 lod han sin Staldmester begrave. See Hofm. Fund. Tom. VIII. pag. 225.
- I Capellet hviler Etatz-Raad og General-Bygmester Ernst til Aunsøegaard, som døde 1750 84 Aar gammel. See Inscriptionen i Hofm. Fund. Tom. VIII. pag. 225.
- Et Epitaphium over Sogne-Præst Ole Madsen, som døde 1666.
- Et dito over Sogne-Præst Ole Skytte, som døde 17129.
- Liig-Steene over Sogne-Præsterne Niels Hansen, som døde 1559 og Jörgen Nielsen, som blev Sogne-Præst 1659 og døde 1601.
- I Atlas Daniae anføres til dette Sogn Østrup Bye, som nu er Lerchenborg, Aagerup, Kongstrup, Biørnstrup, som alle tre ligger til Refnæs i Artz-Herred, og ey til dette Sogn.
- p) I Taarnet ere tre Klokker, den ene med Munke-Bogstver, og den anden med Aarstallet 1683 og Otto Krabbes Navn.
- Kirken har en konstig Alter-Tavle, givet 1654 af Christopher Urne og Sophie Lindenov.
- En Lyse-Krone givet af Hr. Christopher Clausen, 1696.
- Ved Kirken er et Capel, kaldet Ran-Kirke, med Præsternes Liig.
- Hvad der er givet til Skolen og de Fattige. See Hofm. Fund. Tom. VIII. pag. 229 og 337.
- I Sognet er Viskinde Veyle, som er farlig ved høye Vande, naar man reyser over Lande-Veyen til Kallundborg.
- q) I Taarnet ere to Klokker fra 1431 og 1616.
- I Kirken er en Liig-Steen over Ritmester Gottfried Belav fra Sachsen, som døde 1703 62 Aar gammel, og Frue Anne Sophie Rønne.
- Hele Sognets Mark er sandig Jord.
- r) I Taarnet ere to Klokker fra 1431 og 1616.
- I Sacristiet hviler Frue Lovise Christiane Magdalene Charlotte, Stift-Amtmand Friderich Adeler og Beate Rosenkrantz Datter, som var gift med Oberst-Lieutenant Helm Gerhard von Barner, og døde i Barsel-Seng 1759 28 Aar gammel.
- Egemarkgaard er oprettet 1700 af Høyeste-Rets Advocat Brostrup Albertin, siden tilhørte den Geheime-Raad Friderich Christian von Adeler, (223) Stift- Amtmand Friderich von Adeler, og nu General-Major Barner, som boer paa Vedbyegaard. Under Gaarden ligger 89 Tdr. ufri Hartkorn.
- Alkestrup har 15 Tdr. frie, og 39 Tdr. ufri Hartkorn, og er oprettet 1735 af Stift-Amtmand Adeler. Begge Gaarde bestaaer af maadelig Bindingsverk, og ere under Forpagtning. Paa Alkestrup holdes 100 Kiøer, og ved Egemark et Stuterie og Schæferie.
- s) I Taarnet ere to Klokker fra 1508 og 1745. Altertavlen er af Billedhugger-Arbeyde fra 1598.
- Sølv-Esken er givet af Sogne-Præst Ole Schytte, over hvilken er et Marmor-Epitaphium. See Hofm. Fund. App. Sæll. Tom X. pag. 63. Han gav 100 Rdlr. til de Fattige, som ligeledes kan sees i Hofm. Fund. T. Viii. pag. 228 229 og siden ved et Testamente, confirmeret 1759 tillagt 100 Rdlr. foruden de 100 Rdlr. tre Præster tilforn havde samlet, saa at de Fattige har nu Renten af 300 Rdlr. i begge Sogner, see videre Hofm. Fund.

Tom. VIII. pag. 226. og Præsten er tillagt for Vindekilde Jord 16 Tdr. Byg aarlig, enten Jorden besaaes eller ikke, og den 13 Augusti 1677 nogen Ildebrand i Holmstrup Skov for 1½ Tdr. Havre.

De tre Byer Stuberup, Ondrup og Raarup have tilforn lagt til dette Sogn, men bleve formedelst den lange Vey, ved Kongelig Bevilling af 13 Octobr. 1580 lagt til Faareveile, imod at Præsten i Vallekilde nyder Tienden af Rug, Byg, Havre, Belkorn og Lam; det øvrige hører til Præsten i Faareveile.

Annexet Hørve er i det geistlige anført til dette Herred, men efter Landmaalingen hører det til Ods-Herred, hvor samme og er beskreven. (224)

- t) I Taarnet ere to Klokker, den ene fra 1621 som de Svenske bortførte 1674 hvorom er den Tradition, at den ringede af sig selv hos de Svenske, hvorfor de bragte den tilbage; omstændig herom findes anført i Hofm. Fund. Tom. VIII. pag. 227.

Den anden er givet 1711 af Conferentz-Raad Friderich Rostgaard.

Kalk og Disk med Abelat-Esken er givet af samme, 1732 og 1736.

Paa Alteret staaer Claus Daaes Navn og Aarstallet 1729.

Her henger og en Tavle, hvoraf sees, at Amtsforvalter Jens Rostgaard har 1696 ladet Kirken reparere.

Daabens Bekken er givet 1663 af en IslandsK Kiøbmand, navnlig Povel Christensen, som da var Øens Eyer, og havde faaet den af Kongen for Forstrekning i Krigens Tid; efter ham har den tilhørt Krigs- og Land-Commissarius Jens Rostgaard, Conferentz-Raad Rostgaard og Enke, 1770 General-Lieutenant og Commandant over Cronborg Andreas Hauch, Ridder. Sognets Hartkorn er 149 Tdr. 6 Skp.

Øen har et Birke-Ting, hvorfra appelleres til Lands-Ting; Landet har god Sæde-Jord, maadelig Græsning, men slet Tørv og Brændsel. See videre om Seyerøe i Atl Dan. Tom. II pag. 401.

- u) I Taarnet er et Uhrverk, samt to Klokker, af hvilke den ene er med tre Vaabner fra 1400. Kirken skal være bygt 1492 med tre Gange og fire Raader Stoele.

Alter-Tavlen er af smuk Billedhugger-Arbeyde; I Alter-Bordet ligge nogle af St. Søren's Bene.

Prædikestoelen er ligeledes af smuk Billedhugger-Arbeyde, givet 1647 af Christopher Urne og Sophie Lindenov. (225)

Ved Kirken er et store Sacristie med Skab, Kirken kaldes St. Søren's.

See Dån. Bibl. Tom. II. Pag. 49.

I Marken er St Søren's Kilde, hvor fordum holdtes Market.

Paa Foden af Kalken staaer med Rune-Bogstaver: Bidder for Frue Thale paa Hekkebjerg. Bemeldte Hekkebjerg er en Herre-Gaard i Skaane.

Kallundborg Kiøbstæd i Artz-Herred i Kallundborg Amt.

Hvor er beliggende. Kallundborg ligger 12 Mile fra Kiøbenhavn, 8 Mile fra Roeskilde, 6 Mile fra Corsøer, 12 Mile fra Wordingborg, 5 Mile fra Holbek, 4 Mile fra Slagelse, 5 Mile fra Sorø, 4 Mile fra Samsøe, som og ligger under Kallundborg Amt, og 12 Mile fra Aarhuus. Den ligger egentlig ved en Viig eller Fiord, som løber ind imellem Asnes og Refsnæs. Vesten for Kallundborg ligger tvende Kirke-Sogner Rachløf og Refsnæs, som haver fire Byer, nemlig Kongstrup, Ulstrup, Aagerup og Biørnstrup, og er det yderste Sogn af Sælland imod Vesten. Elevatio Poli er 55 Grader 41½ minut.

Navn. Kallundborg er i de ældre Tider kaldet og skrevet Kallundborg, og menes at have faaet dette Navn af én derved liggende Lund, eller liden Skov, i hvilken der opholdte sig mange Kaar, hvilket Slags Fugle nu almindelig kaldes Alliker. I de ældste Tider er den kaldet Hervig.

Alder. Da Kong R I regierede i Danmark, og Erke-Bisp Absolon byggede Steilborg, nu Kiøbenhavn, reyste hans Broder (226) Esbern Snare til Hervig, som da blev af adskillige Søe-Røvere besøgt, og byggede Kallundborg Slot, samt Kirken, Aar 1171. Kallundborg er da én af de ældste Kiøbstæder i Siælland.

Vaaben. Kallundborg Kirke bestaaer af fem Taarne, af hvilke det mellemste er med Spiir og Fløye ziret, de andre fire hver i sin Kant med Spidser, hvoraf er tagen Anledning til Byens Vaaben, som indeholder fem Taarne.

Byens Skiæbne og Privilegier. At Kallundborg, særdeles den Østre og Vestre Part, som egentlig kaldtes Staden og havde Handels-Ret, haver været o god Velstand i de Tider, da der ofte vare Rigs- og Herre-Dage, og undertiden Kongelig Hofholdning, er upaatvilelig. Men den indfaldende Svenske Krig 1658 og følgende Aar lagde Haand paa Indvaanerne baade til deres Velstands og Bygningers Ruin. Historien herom er heel ynkværdig. I et Aar maatte Byen i Brandskat betale over 20000 Rdlr. Efterat Freden var sluttet, var Byen saa forarmet at den ey kunde udrede de paabudne Skatter, efterdi mange Gaarde og Huuse vare ledige og øde. Efterhaanden er den ved Handelens Opkomst igien kommen paa Fode, ja Handelen blev saa betydelig, at den blev dreven med allehaande Silke- og Klæde-Kram, samt andre Vahre, som directe fra Holland og andensteds hertil bleve forskrevne og hentede.

Nu derimod er Handelen alene med Korn, grove Vahre, Tømmer-Last og andet, som hentes fra Kiøbenhavn og Norge.

Tvende gange er Byen hiemsøgt med store og betydelige Ildsvaader, nemlig i Kong HANSES og CHRISTIAN IV. Regierings-Tider. Privilegier, som indeholde noget speciel, haves ikke ældre, end Kong HANSES Brev, som stadfæster Byen sin sædvanlige Græsning, og forbyder, at ingen Færsel eller Vey maa være igiennem det ene Overdrev, som kaldes Heste-Haugen, for ikke at (227) beskadige Skoven, hvilken Skov i Mands Minde ikke haver været at see Videre haver samme Konge tilsagt Kallundborg samme Friheder, som Kiøbenhavn og Roeskilde: Borgemester og Raad samt Almuen maatte selv udvælge sig en Byefoged, item: Borgemester og Raad maatte selv beskikke Raadmænd, men Borgemester skulle Raadet og Almuen udvælge paa Kongens Behag og Tilladelse. Kong CHRISTIAN III skienkte Byen tvende smaa Holme i

Stranden, 1 Miil fra Kallundborg, kaldet store og lille Wrøy. Kong FRIDERICH II tilstaaer Byen at maa beholde Tiende Penge af den Arv, som derfra til Udenrigs udbetales. Og da der 1718n faldt omtrent 200 Rixdaler Tiende-Penge af én der faldende Arv ti Udenrigs, haver meret tilstaaet Borgemester og Raad, samme at oppebære og beholde.

Ved et Brev og Svar paa adskillige ansøgte Poster haver Kong FRIDERICH III bevilget Byen og Øvrigheden det halve af uvisse Indkomster. De øvrige Privilegier ere Confirmationer paa de forrige, som ved Souverainiteten have ophørt.

Gader, Stræder og deres Antal. Gader og Stæder i de ældre Tider vare, som gamle Brevskaber udviser; 1.) Torvet. 2.) Kordelgaden. 3.) Smedegaden. 4.) Møllestrædet. 5.) Søgade. 6.) St Annæstræde. 7.) Smedestræde. 8.) Vor Fruestræde. 9.) Strandgaden. 10.) Gammel Raadhuusstræde. 11.) Mellemgaden. 12.) Torvegaden. 13.) Præstegaden. 14.) Herstrædet. De offentlige Bygninger i de ældre Tider vare: 1.) Slottet. 2.) Kirken. 3.) St.Olai Kirke. 4.) St. Jørgens Hospital eller Gaard. 5.) St Giertruds Gaard. 6.) St. Annæ Gaard. 7.) Bulestuen. 8.) Beati Crasmi Gaard. 9.) Landgaarden. 10.) Frue Kirkes Steenhuus Gaard. Af disse Bygninger er nu snart intet tilovers, uden alene Navnet. (228)

De nu værende Gader og Stræder ere: 1.) Ahl- eller Adelgaden, hvor Raad-Stuen ligger. 2.) Præstegaden. 3.) Søgaden til en Søe Norden for Byen, Munke-Søe kaldet. Disse tvende sidste Gader have tilforn været iblant de fornemmeste, men nu findes saa og ringe Huuse. 4.) Torvet, hvor der findes et par smukke Bygninger. 5.) Lindegaden. 6.) Møllestræde, saa kaldet, fordi den er nærmest ved en Bakke, paa hvilken staaer sex gode Vind-Møller. 7.) St. Olai Kirkestræde. 8.) Skibbrigaden eller Strandgade ned til Skibsbroen. 9.) Nogle Huuse bag Graven eller Slotspladsen. 10.) Pavestræde, som er meget ringe. 11.) Strandstræder, ligeledes. 12.) Kordelgaden er i Længde og Vigtighed den beste, hvor de fleste og beste Kiøbmænd boe, og strekker sig ud til Østre Port.

Huuse og Gaarde ere i Kallundborg 255 foruden 3 Gaarde og 25 Leye-Vaaninger paa St. Jørgens Bierg, hvilke med Kirkernes ere vurderede første gang 1761 for 150748 Rdlr. De contribuerende Borgere ere i alt at regne for 196.

Kirken. Vor Frue Kirke, bygt af Esbern Snare, 1171 med fem Taarne, var egentlig i de ældre Tider Slots-Kirken, men nu er samme den eneste Sogne-Kirke. Kirke-Gaarden er indhægned med en Ring-Muur og fire Jern-Rister; den er planeret og ziret med 43 Liig-Stene og Inscriptioner; thi da Kirken er liden og Gangene smale, bliver snart ingen i Kirken begravet. Iblant disse Grav-Steder og Monumenter ere tvende i sær, som falde i Øynene, nemlig: Over afgangne Amtsforvalter Rasmus Salten og afgangne Borgemester Hans Ottesen Langemach. 1756 I de tvende Taarne, nemlig Øster og Norder, henge fire Klokker. Kirken er en Kors-Kirke, som er ikkun liden, haver fem Taarne, kaldede fordum St. Gertrud, St Maria Magdalene, St. Anna, St. Cathrina, og der mellemste Jomfrue Maria, samt endeel lukte Stoele og Pulpiturer, neden i Kirken er for nogle (229) Aar siden alle Stolene gjort nye med Laase for, ligesom og tvende af Taarnene med Blye takte. Der findes nogle faa Epitaphier, nemlig et over Raadmand

Ole Jörgensen, 1658 Et over Borgemester Niels Jörgensen, 1660. Et over Borgemester Thomas Jensen og Hustrue, 1700. Et over Hr. Lauritz Gram, residerende Capellan og Hustrue, 1661 og et dito over Tolder Simon Glud og Hustrue, i Vaabenhuuset 1747. Alter-Tavlen i Choret, hvor og Fonten og tvende Skrifte-Stoele findes, er af net Billehugger-Arbeyde, gjort 1650. da Hans Lindenau, Junior, var Lehns-Herre paa Kallundborg-Slot. Omkring Alteret er et smuk Jern-Gitterverk, bekostet af Raadmand Christopher Mogensen, og under Hvelvingen henger tre Lyse-Kroner. Kirkens Indkomster ere Renter af de givne Capitaler, Storelestads-Penge, Penge for Jord og Klokkerne ved Liig-Begiængelse, Leye af nogle Lodder Jord i Byens Mark, som ere Kirken givne, og endelig Jordskyld af nogle Huuse. Dens Capital er for nærværende Tid imod 10000 Rdlr. Det øvrige kan sees i Hofm. Fund. Tom. VIII. pag 191.

St. Olai Kirke. St Olai Kirke ligger Norden for Byen, er liden, men haver en stor Kirke-Gaard, hvor de fleste Liig jordes, og undertiden Liig-Taler holdes. I Kirken ere og nogle faa Begravelse-Steder. Her ligger begravet forrige Raadmand og Byefoged Maurits Høeberg. Denne Olai Kirke haver forhen været Kallundborg Sogne-Kirke for de Beboere uden for Slottet, hvortil og var lagt de i Nordvest liggende Lands-Byer, som nu høre til Rachløf-Sogn, hvilke af Kong FRDERICH II fik Tilladelse at faae en Kirke for sig selv i Rachløf.

Danske Skole. Indtil 1740 var en Latinsk Skole i Kallundborg, hvorfra adskillige brave Mænd, som baade have tient og endnu tiene i Guds Kirke, ere dimitterede. Dens Capitaler bleve henlagte til Slagelse Skole. Den sidste Rector var Magister Christian Ulric Abildgaard, (230) siden beskikket at være Conrector i Helsingørs Skole. Der ere nu tvende offentlige Danske Skoler, da det, foruden Byens almindelige Skole, er paalagt Chor-Degnen og Klokkeren, hvilke tvende Embeder ere combinerede, at holde Skole. Heraf udvælges 6 a 8 Discipler, som besørge Sangen i Kirken, og indsamle hver Løverdag i en Bøsse Indvaanernes Gaver; samme synge for Liig. Børn af fattige Forældre have i Chor-Degnens Skole frie Skolegang.

Fattig-Huse. I Kallundborg ere ti smaa Huuse og Vaaninger for gamle svage og fattige Mennesker og kan vel 24 her finde Sted.

Samme nyde maanedlig Hielp til deres Ophold af de Fattiges Casse. Men ikke de alene; thi til 50 og derover bliver den første Dag i Maaneden af Sogne-Præsten og Magistraten, som Inspecturer, paa Raad-Stueen uddeelt 30 a 40 Rdlr, hvoraf nogle faaer 2 Mark, andre 3 Mk., andre 4 Mk, atter andre 1 Rdlr. ja 1 Rdlr. 2 Mk., efter deres Trang og Omstændigheder. De, som ere i de Fattiges Huuse, have og nogen Hielp til Ildebrand.

I de ældre Tider, nemlig: Anno 1649 var til Fattige uddeelt 72 Slette Daler og 416 Alen Vadmæl for 95 Slette Daler, saa at der findes en merkelig Forskiæl, da man nu i to Maaneder uddeeler mere. De Fattiges Capital er imod 6000 Rixsdaler som staaer udsat i endeel af Indvaanernes Huuse og Eyendomme. Herforuden have de Fattige 24 Lodder Jord i Byens Mark, hvoraf betales aarlig Jord-Leye. Indbyggernes friville Gaver, kunde vel forhen udgiøre 150 Rdlr. aarlig.

Den halve Deel af dett indsamlede i Bøsserne paa Færge-Smakkerne tilhører Byens Fattige, og er gierne 30 Rdlr. aarlig, den øvrige halve Deel uddeeles til de Fattige ved Færgeløbet. Endnu

kommer de Fattige til Hielp hvad som indsamles af Tavlerne i Kirken, ved Bryllupper ec. See Hofm. Fund. Tom. VIII. pag. 198. (231)

Raad-Stuens Bygning. Raad-Stuen strax ved Kirken er et Stykke af den i ældre Tider kaldede Biske-Gaard, som af Kong CHRISTIAN III er Byen skienket. Bemeldte Biske-Gaard er af Grundmuur, men Raad-Stuen meest Bindingsverk. Dog haves der temmelige sikre og faste grundmurede Kieldere, til Forvaring for Delinqventer, deels af Byen, deels fra det omliggende Amt. Pa Raad-Stuen i Archivet forvares Byens Privilegier og Protocoller, Gave-Breve, Obligationer for de publice Penge, og hvad andet der er af Betydenhed.

Øvrighed. I de ældre Tider have i Kallundborg været tvende Borgemestere og fire Raadmænd foruden Byefoged og Byeskriver. Nu er her en Borgemester, som tillige er Bye- og Raadstue-Skriver og tvende Raadmænd, af hvilke den ene er Byefoged og Controleur.

Magistratens visse Indkomster haves af nogle Jorder i Marken og Accisen, som dog ikke er af stor Betydenhed. Byefogdens Løn er 30 Rdlr. og Byeskriveren faaer aarlig af Byen 24 Rdlr. 4 Mark. Her er ingen Ober-Ret, men Raadstue-Retten holdes om Tiirsdagen og Byetinget om Mandagen.

Indvaanere. Byens Indvaanere ere Sogne-Præsten, Capellanen, Chor-Degnen, 1 Borgemester, 2 Raadmænd, 1 Tolder, 1 Veyer og Maaler, Consumptions-Forpagter, 1 Apotheker, 1 Stads-Chirurgus, 1 Farver, 1 privilegered Herbergerer. Kiøbmænd som have aaben Bod 4. Andre, som handle med grove Vahre og Korn 22. Bagere 2. Bødkere 3. Dreiere 3. Feldberedere 4. Guldsmed 1. Møllere 6. og 1 Heste-Møller. Handskemagere 3. Hattemagere 5. Malere 2. Glarmestere 2. Knapmagere 1. Muurmestere 5. Peruqvemagere 1. Skibs-Tømmermænd 2. Slagtere 3. Tømmermænd 3. Uhrmager 1. Vognmænd 8. Foruden Enker, Daglønnere og Vertshuusfolk. Indqvarteringen bestaaer af er (232) Esqvadron Ryttere, derved er 1 Ritmester, 1 Seconde-Ritmester og 1 Lieutenant.

De contribuerende Borgere ere 169, men deriblant endeel Enker saa og Ugifte, som besidde deres Mænds og Forældres Steder, saa og endeel fattige og ringe Daglønnere. Efter det indsendte paabudne Mandtal til 25 Augusti 1769 var i Kallundborg 1264 Personer, foruden de i Kongelig Tieneste staaende Ryttere og Soldater. Der fødes gierne 40 a 50 Børn om Aaret, og døde 50 a 60. Copuleres 12 a 16 Par.

Handel og Næring. Byens Næring er meest af Havnen. Seylads, Handel, Fiskerie, og Hyre for Søfarende. Korn-Handelen er her den betydeligste, i sær med Byg, som til største Deel formaltes og føres til Norge. For 6 a 8 Aar siden blev aarlig udskibet, Magazin-Korn indberegnet, 50000 Tdr. af alle Slags og derover, saasom Aar 1762, 52016 Tdr. Aar 1763, 51771 Tdr. Aar 1764, 48257 Tdr. Aar 1765, 51117 Tdr. Aar 1768 ikkun 18218 Tdr. Aar 1769 47945 Tdr. Aar 1771, 26706 Tdr. Foruden Korn handles med grove Vahre, som Bonden behøver, saasom Isen- og Urte-Kram, Træ-Skoe, sorte Potter, Lærreder, hjemgiort Tøy, Strømper og mere, som føres fra Jydland. Her haves og god Næring af Brændeviin, hvoraf endeel forbruges her i Landet, og endeel føres til Norge. Ved Dranken eller Bærmen opføres og

underholdes Sviin, som findes nesten i alle Gaarde, hvor der brændes, og det med god Fordeel; thi enten sælges de af Stien, eller og slagtes paa Stedet hvor Flesket røges og sendes til Norge. Fra Norge derimod føres Tømmer-Last, Fiske-Vahre, Jern og Kalk, ec.

Havn og Søefart. Ligesom Handelen i Kallundborg, og andre Kiøbstæder paa nærværende Tid aftager, saaledes og Søefarten. Endskiønt Havnen er meget god, og nest den ved Kiøbenhavn den beste her i Landet, da (233) Skibene kan lægge til Skibs-Broen, og der saavel som uden for ved en smal Landstrækning, som gaaer ud i Fiorden, og kaldes Gissel-Øre, ligge i Sikkerhed, saa komme neppe 100 Skibe om Aaret her til Broen, da tilforn 140 a 150 have her losset og ladet, eller og med Baglast gaaet herfra. De, som her losset og ladet, ere deels befragtede at afhente og afseyle med Kornvahre til Norge, deels Byens egne Fartøyer, deels ogsaa fra Norge med Tømmerlast og fra Flensborg med Muur- og Tagsteen. De Fartøyer, som høre til Byen, ere foruden Baader og Joller for nærværende Tid ikkun Sex, af hvilke de tvende største ere drægtige 23 a 24 Læster, og de andre 10 a 12 Læster. Desforuden ere her trende Færge-Smakker, som altid holdes i god og forsvarlig Stand, for at befordre Transporten til og fra Aarhuus, tilligemed en liden Færge-Jagt og Færge-Baad. Disse Smakker have Facon som Galiother og kunde vel hver føre 800 Tdr. Med dem befordres Overfarten fra Siælland til Jylland forbi Samsøe. Dette skeer tvende gange om Ugen, nemlig: hver Tiirsdag og Fredag, som kaldes Bør-Dage, og ellers paa andre Dage naar nogen forlange dem. I dette Færgeløb ere sex af de fornemmeste Indvaanere Interessentere, som eye og holde Smakkerne i Stand, lønne Skipperne og Folkene, og deele siden tvende gange om Aaret Indkomsterne, som ikke maae være saa ringe, siden en Deel i dette Interessentskab løb til 1400 Rdlr. ved sidste Auction.

Efter Kongelig Rescript af 14 April 1747 betales for den største Smakke om Sommeren 11 Rdlr. og om Vinteren 12 Rdlr. For den anden og tredje, om Sommeren 10 Rdlr., om Vinteren 11 Rdlr. For Færge-Baaden om Sommeren 6 Rdlr. og om Vinteren 8 Rdlr.

Fiskerie. Endskiønt Kallundborg ligger ved Stranden, saa er dog Fiskerier nu omstunder ikke af stor Betydning. Her falder i Fiorden Sild, Torsk, Makrel, Hvillinger, Flynder of Aal, hver Slags til sine (234) Tider. Denne store Forskiæl paa Fiskeriet, nemlig dets Velsignelse i forrige Tider, og dets nærværende Aftagelse kommer deraf, at i Fiorden skal være en stor Mængde Sæl-Hunde, som søge den i Garnet fangne Fisk, opæde samme og rive Garnet i stykker.

Af Søe-Fisk, kan undertiden fanges nogle Caruser og Skaller i den saa kaldte Munke-Søe, Norden for Byen.

Ved Refsnæs halvanden Miil fra Kallundborg, er efter Michels-Dag i Næet, og bedre hen i følgende Næe Aalefangst, der og er forskiællig, ligesom Vinden og Væyriget er til. Naar begge ere efter Ønske, kan baade Indvaanerne i Kallundborg og Egnen deromkring blive forsynede med Aal, som nedsaltes til Vinteren. Prangere kommer undertiden 6 a 8 Mile fra tilreysende for at kiøbe og handle med disse Aal.

Mark-Jorder. Indtil Aar 1610 haver Kallundborg, saavidt man veed, ikke havt nogen Jord at besaae, undtagen er Vænge, som tilhørte Borgemesteren. Ved Lehnsmanden Steen Brahe blev

udvirket Kongelig Bevillings-Brev af 16 Junii 1616 at Borgerne maatte indhegne fra deres Overdrev en Mark at besaae, som kaldes nye Vang; Denne Vang er inddeelt i visse Lodder, hvilke enten ved Arv eller Kiøb eyes af nogle visse Indvaanere i Kallundborg, eller og ved Dødsfald ere legerede til Kirken, Skolen eller Fattige. De Fattige have 24 Lodder, som indbringe aarlig 150 Rdlr. Det er da ikkun nogle visse af Borgerne, som have Deel i denne Mark. Den dyrkes hvert Aar, og endskiønt Jorden er ikke af det beste Slags, saasom der findes endeel Sandbanker, bliver den dog ved stærk Giødning aarlig hiulpen til Frugtbarhed. Herforuden hører til Byen tvende Overdreve, det ene Østen og det andet Vesten for Kallundborg, hvor Byens Creature om Sommeren kan græsses. Paa det ene voxer endeel Lyng, som og til sit Brug er meget nyttig. Endnu ligge, som tilhøre (235) Kallundborg, tvende smaa Øer eller Holme i Stranden Norden for Kallundborg, som kaldes store og lille Wroy, og af Kong CHRISTIAN III ere Byen givne. Paa samme er en Kilde, og kan græsses 50 a 60 Høveder, og i sær blive Faar satte derover paa Græsning.

Consumption. I de Aar da Justitz-Raad Kruse havde baade Told og Consumption saavel i Kallundborg, som flere Stæder under Inspection og Oppebørsel, saavelsom efter hans Død, da Magistraten maatte gjøre Regnskab for Oppebørselen, var Kallundborg ansat at svare aarlig 1900 Rdlr. som blev siden nedsat til 1800 Rdlr. Siden er svaret meget mere, nemlig fra 1758 til 1760 3000 Rdlr. Fra 1761 til 1763 3100 Rdlr. Fra 1764 til 1766 3005 Rdlr. Fra 1766 til 1768 3290 Rdlr. For Aarene 1770 1771 og 1772 3100 Rdlr. For Aarene 1773 1774 1775 var det høyeste Bud ved sidste Auction 2850 Rdlr.

Marked. I Kallundborg holdes nu aarlig tvende Markeder, nemlig sidst i Junio og sidst i October-Maaned. Heste-Marked holdes hver Tiirsdag i Fasten. De tvende Markeder holdes med Kram-Vahre, Skoe, Støvler, Bødker-Arbeyde, Jern-Tøyy, Hør, Humle og andet mere. Torve-Dagene ere Mandag og Løverdag hver Uge. Paa Torvet sælges Korn, Brænde, Tørv, Høe og hvad andet der føres ind at sælges fra Landet.

Foruden disse tvende anførte Markeder findes endnu i de ældre Tider at have været den 3 May og et den 12 May, som Resenius anfører i sin Beskrivelse over Kallundborg.

Der forrige Slot. Kallundborg Slot, som i Historien er saa bekiendt, er for nærværende Tid saa reent borte, at der neppe findes Rudera deraf. Paa den Plads, hvor det haver staaet, bliver nu pløyet og saaet. Det haver til sin Tid været stærk befæstet, omgivet med Muure, Taarne (236) og Graver. Iblant disse Taarne var et, som blev kaldet Solen eller Føllet, hvor Kong ALBRECHT af Sverrig, efter Resenii og fleres Meening, holdes for at have siddet fangen; I det samme Taarn blev Rigets Archiv i de ældre Tider forsvaret, maaske det var og her de rare Volumina af den Danske Historie vare gjemte, som Kong CHRISTIAN II 1517 laante Pave Leo X. at tage Copie af, og aldrig kom mere tilbage. Foruden dette Taarn, vare Trende andre: Et til at forvare Fanger udi, et til at gjøre Malt og et til Bagerie. Saa længe Kallundborg Slot tilhørte Ebern Snares Descendenter, var det i god Forsvars Stand; men da det siden i Kong ERIC Glippings Tid kom under Kronen, var det saa slet i Stand, at det et kunde afværge en Overrumpling af nogle Søe-Røvere, som 1285 plyndrede Byen. Det er siden tre gange bleven belejret, først af Kong WALDEMAR III. Anden gang af Kong FRIDERICH I og endelig af Grev Christopher af

Oldenburg, i den fangne Kong CHRISTIAN II Navn, men neste Aar 1535 blev det for Hungers skyld opgivet af Lange Herman til Hr. Mogens Giöe paa Kong CHRISTIAN III Vegne. Fra denne saa kaldede Grevens Feide Tid, indtil den Svenske Krig 1658 ere Fæstningsverkerne Tid efter anden meget forfaldne, hvorover saavel Slottet, som Byen af de Svenske lettelig kunde indtages, og af dem er blevet aldeles ruineret, og Stenene bortført til Cronborg Slots Reparation. Kallundborg Slot var i de ældre Tider det Sted, hvor Stats-Fanger bleve forvarede: I sær ere adskillige Stats-Fanger fra Sverrig førte derhen, saasom Dom-Provsten Doctor Jacob Lange i Kong ERIC MENVEDS Tid 1294; Biskop Rudolph af Skara, Grev Otto af Rupin, Grev Gert i Dronning MARGRETHES Tid 1388, Steen Strures Enke 1516 med hendes Moder og tvende Døttre i Kong CHRISTIAN II Tid. Steen Erichsen den Svenske Gesandt i FRIDERICH II Tid og andre flere. (237)

Den Svenske Feldt-Herre Carl de Mornay, som af sin Lærdom var bekiendt, blev efter Slaget, som han tabte mod den Danske General Frantz Brochenhuus, bragt fangen til Kiøbenhavn, og siden til Kallundborg, hvor han fra 1566 til 1573 sad syv Aar fangen. Hertil er det og Professor Christopher Dybwad blev bragt fra blaa Taarn og sad fangen sin Livs-Tid, fordi han tog sig for at skrive imod Adelens Myndighed.

Kallundborg Slot var i Kong ERIC MENVEDS Tid Residence fir hans Broder Hertug Christopher, saa opholdt og Dronning MARGRETHE sig ofte paa samme.

Dronning DOROTHEA, Kong CHRISTIAN I Gemahlinde, udvalgte og dette Slot ti sit Enke-Sæde og residerede der fra Aar 1482 til hendes Død, tilligemed sin Søn Printz Friderich, som siden blev Konge i Danmark. I Kong FRIDERICH II Tid har Hoffet ofte besøgt Kallundborg Slot, og der opholdt sig. Kong CHRISTIAN II var her fangen i ti Aar og døde her 1559. Foruden de i Pont. Atlas anførte Adelsmænd, som vare forlehnte med Kallundborg Amt, vides i de ældre Tider, da de kaldtes Kongens Fogder, at have været: Hans Mercke, Foged paa Kallundborg Slot, siden Landsdommer i Siælland 1355. Herman Flemming, Aar 197 Anders Jensen Lunge, Høvedsmand paa Kallundborg Slot 1419. Hans Nagel 1483. Jeg Lang 1439, 1501. Hans Kravse 1517. Claus Erichsen, Høvedsmand paa Kallundborg Slot, som overgav Slottet til Kong FRIDERICH I. og fik derfor Navn af Claus Slippe-Slot, 1524- Peder Lauritzen. Christian Rantzau. Hans Krabbe. Lange-Herman af Grev Christopher 1535. Knud Gyldenstierne 1436. Joachim Beck 1551. Steen Rosensparre 1552. Holger Rosenkrantz. Peder Bille 1566. Herman Juel 1585. Frantz Rantzau 1589. Steen Brahe 1629. Cay Rantzau (238) 1623. Otte Brahe 1624. Hans Lindenov 1639. Hans Lindenov, Junior 1650. Jochum Gersdorf 1658. Amtmændene i Kallundborg, Draxholms, Sæbygaard og Holbeks Amter, siden 1642 ere følgende: 1) Mogens Packs 1642. 2.) Flemming Ulfeldt 1646. 3.) Hans Lindenau, til 1655. 4.) Jörgen Bielke 1667. 7.) Tage Thotte 1685. 8.) J. Schönbach 1698, 9.) Friderich Adeler 1729. 10.) Joachim von Barner 1751. 11.) Eiler Christopher von Ahlefeldt 1768. 12.) Carl Adolph, Baron Rantzau 1770. 13.) Bartholomæus Berthelsen de Cederfeld 1771.

Gamle Kirker og Clostere i Kallundborg. I Kallundborg Lade-Gaard nu er, hvis Hoved-Bygning Sal. Grev Lerche 1750 lod af Grunden opføre, var tilforn et Closter af Franciscaner Ordenen, hvilke 1532 blev ophævet.

Uden for Byen paa det saa kaldte Bierg, var et Hospital, kaldet St. Jørgens Huus eller Hospital, ligesom saadanne Hospitaller for Spedalske i de Tider fandtes uden for folkerige Byer, hvor St. Jørgens Brødre besørgede de Spedalske Pleye.

Paa samme St. Jørgens Bierg, haver og været et Capel, som sees af Biskop Niels Scafves Gave-Brev, hvorefter Sogne-Præsten til Vor Frue Kirke i Kallundborg tillægges alt det Offer, der faldt i bemeldte Capel, for at vedligeholde i Vor Frue Kirke den Tieneste, som for Gud og Jomfrue Maria var sammesteds stiftet og begyndt.

Gilder. Af Gilder eller Laug i de Catholske Tider haver i Kallundborg været tvende i sær, som i gamle Documenter ommeldes, nemlig: St. Giertruds og St. Knuds. Til St. Giertruds Gilde er 1418 givet en Gaard for at holdes tvende Messer og Vigilier for benævnte Laug. Hvem som ville blive et Medlem u St. Knuds Gilde, maatte (239) ved Indtrædelsen uddrikke et Bæger Øl, hvilket Bæger endnu er til og findes paa Raad-Stuen.

Anno 1249 holdte Erke-Biskop Uffo der er Mode, hvor alle Bisperne mødte.

1314 holdte Erke-Biskop Esgerus ogsaa der et Provincial-Mode.

1360 holdte Kong WALDEMAR III og Sønner, samt endeel Adelsmænd fra Jylland her et Mode, hvorved blev fastsat, at Herre-Dag skulde tre Aar derefter holdes i Kallundborg, og siden aarligen i Nyeborg.

1417 holdtes Kongens Retter-Ting der, og blev fældet Dom over de Nestved-Mænd, som havde ladet henrette en Munk i Skiemingne Closter.

1482 lod Kong HANS forskrive Stænderne til Kallundborg og tog der Hyldnings-Eed af dem, samme gang blev ham af Dronning Dorothea Slots-Lovene overleverede.

1494 var der atter en Herre-Dag.

1522 holdt Kong CHRISTIAN II Here-Dag i Kallundborg.

1576 hold Kong FRIDERICH II der Herre-Dag, foruden mange flere, saa ere og der fra Slottet mange Kongelige Breve og Befalinger udstædte. Printz Waldemar, Kong WALDEMAR II Søn residerede der 1218 og blev paa Jagt i Refsnæs Skov skudt uforvarendes i Benet, hvoraf han døde.

Kong ERICH MENVEDS Broder, Hertug Christopher, residerede der 1297.

Dronning DOROTHEA, Kong Christian I Enke, residerede der med sin unge Søn Printz Friderich, fra 1482 til hun døde, Kong FRIDERICH II har og der ofte resideret, som sluttes af to Stoele i Kirken med Kong FRIDERICH II Navn. (240)

Nest ved Raad-Stuen er en grundmuret Gaard, som menes at være bygt af Esbern Snare til hans Broder Biskop Absolon, og tilhører nu en Kiøbmand.

I den Vestre Ende af Byen er e stor og anseelig Gaard bygt af Hans Lindenov den yngre, som siden blev beboet af Statholder Jörgen Bielke, og efter ham Grev Carl Ahlefeld da han købte det Kallundborgske Gods 1702 af Justitz-Raad Peder Lassen. 1742 blev Grev Leerke Eyer deraf, da han købte Godset af Tornton, siden Amtsforvalter Salten, og nu hans Enke tilhørende.

I fornum Dage har der været endeel publicque Bygninger, nemlig: St Gertruds Gaard, Torn-Gaarden 1529 og flere, hvoraf nu intet uden Navnene er tilovers.

Vartegn. Uden for Byens Østre Port findes en opreist Kampe-Steen med Muur omkring, kaldet Fred Steen, som er Byens Vartegn.

Privilegier. 1451 den 1 Aug. Gav Kong CHRIST I. Vor Frue Kirkes Friheder. Kong HANS har givet Byen samme Privilegier, som Kiøbenhavn og Roeskilde.

Kong HANS har givet Byen samme Privilegier, som Kiøbenhavn og Roeskilde.

Kong CHRISTIAN III gav et stykke af den gamle Bispe-Gaard til Raad-Huuset.

1553 bevilgede Kong CHRISTIAN III. at Byen maa have lille og store Wroy til Græsning.

Kong FRIDERICH II bevilgede fire Markeders Afskaffelse paa Landet, og forordnede samme at holdes i Byen herefter.

1598 gav Kong CHRISTIAN iv. Confirmation paa Byens Privilegier.

1609 Dito at et Taarn I Sogne-Prøstens Jörgen Jacobsens Gaard maatte afbrydes indtil sex Alen nær Jorden til Byens Nytte.

Dito om frie Handel med Fremmede. (241)

Dito om de andre mange Markeders Afskaffelse uden Byen.

1616 Dito at de maatte indlukke et stykke Jord af Overdrevet til Sædeland.

Kong FRIDERICH III gav Byen Confirmation paa sine gamle Privilegier.

1695 bevilgede Kong CHRISTIAN V. at til Havnens og Skibs-Broens Istandsættelse maatte oppebæres en halv Skilling af hver Rixdalers Værdie, for hvilke Broen skulde forlægges og udbygges 30 Favne.

1723 fik Byen Tilladelse at have et Heste-Market hver Mandag i Fasten.

Kilder. Uden for Byens Østre Port er en god Kilde, og to andre paa den anden Side imod Rachløv.

St. Jørgens Bierg. Paa St. Jørgens Bierg uden for Øster-Port haver staaet et Capel, kaaldet Hellig Korsens Capel, som 1417 havde sin egen Præst, men 1495 blev der annectered til Vor Frue Kirke. See Hofm. Fund. Tom. VIII. pag. 213 samme Capel har formodentlig været ved St. Jørgens Hospital, som var for de Spedalske; begge Deelee er nu ey mere til, og dens Tillæg og

Jordegods er 1631 henlagt til Vartou Hospital i Kiøbenhavn af Kong CHRISTIAN IV, hvorimod Byen har sig forbeholden sammesteds at hensende sex af sine Almissee-Lemmer, som Sogne-Præsten, Magistraten og Directeurerne udnævner. Der findes nu tre smukke Bygninger og 25 Leye-Vaaninger, som tilhøre Stam-Huuset Lerchenborg og ikke ere under Byens Jurisdiction. (242)

Herre-Gaarde i Kallundborg Amt.

Aunsøegaard. 1.) Aunsøegaard i Aunsø Sogn i Skippings Herred. Gaardens Bygning er Bindingsverk og Situationen behagelig formedelst de høye Klinger, Beltet og Søen.

Den har forud tilhørt de Catholske Biskopper i Roeskilde, men kom siden under Kronen, og Kong FRIDERICH III havde den, som en Jagt-Gaard; Efter Krigen fik Oberst-Lieutenant Möller Gaarden, som opbygte samme, og efter ham Statholder Bielke, Lands-Dommer Deichman, Hans Tvede, og Etatz-Raad Ernst. I hans Tid blev den privilegeret 1725 dog siden dens Marker bestaae tildeels af Nyrande Bye og flere nedbrudte Steder, svares deraf Tiende til Præsten; nu tilhører den Stam-Huuset Lerchenborg.

Birkendegaard. 2.) Birkendegaard i Vørslev Sogn i Schippings Herred. Denne Gaard er nyelig opbyggt af Grev Lerche midt i Gaardens Marker, og har forud lagt et andet Sted; den var tilforn en Bonde-Bye af ti Gaarde, som Statholder Jörgen Bielke 1674 fik Kongelig Benaadning paa at oprette til Vederlag for det Gods, som han mistede i Skaane. Det øvrige af Birkende-Bye er og nedbrudt og lagt under Gaarden, som alt er frie, og følgelig en important Herre-Gaard; Eyerne ere anførte i Atlas Dan. undtagen, at Frøken Sophia Amalia Bielke eyede Gaarden; hun giftede sig med Sogne-Præsten til Vørslev Hans Hansen Hval, og solgte Gaarden 1700 til Etatz-Raad Schönbak, der øvrige er anført i Atlas Dan. og Gaarden ligger nu under Lerchenborg Stam-Huus.

Kallundborg. 3.) Kallundborg Lade-Gaard i Kallundborg Sogn i Artz-Herred. Stue-Huuset er nye Grund-Muur, 2 Etager høy og 150 Alen lang med Grev Lerches og Frues Vaabner 1750. (243)

Det har forud været et Graaebrødre-Closter af St. Francisci Orden stiftet 1239 som sees af Atlas Dan. T. II. p. 414 Hovedgaards-Taxten er 145 Tdr. 3 Skp. 1 Fk. Hartkorn, og giver nu 3000 Rdlr i Forpagtning.

Lerchenborg. 4.) Lerchenborg i Aabye Sogn i Artz-Herred. Denne Gaard bestaaer af tre grundmurede Gaarde, nemlig Borge-Gaard, Lade-Gaard og Stald-Gaard; Borge-Gaarden er tre Fløye og to Etager høy med en Fronte-Spidse paa begge Sider af Sand-Steen og i Midten et Uhrverk. See Inscriptionen i Hofm. Fund. Tom. VIII. pag. 187. Derved er en prægtig Hauge med Statuer, som er opfyldt paa et Sted, hvor forhen var Mose; ved samme ere to Iis-Kieldere, som med stor Bekostning ere anlagte baade til Zirat og Nytte. Ved Gaarden er en prægtig Dyre-

Hauge, som med stor Bekostning er indhegnet, hvor og er opbyggt en Maier.Gaard till Forpagterens Brug.

Denne Gaard var tilforn en Bye, kaldet Østrup, af 8 Gaarde som Grev Ahlefeldt 1702 lod nedbryde, og deraf oprettede een af de importanteste Sæde-Gaarde i Landet, dog er den ufri, og i steden for Tiende giver aarlig 100 Rdlr. til Præsten.

Kallundborg Slot og Amt er 1664 solgt fra Kronen til Gabriel Marselius for laante Penge i Krigen; siden blev samme adskildt, og efterhaanden solgt til adskillige, men Grev Lerche samlede igien de $\frac{3}{4}$ Parter, samt 15 Kirker og $10\frac{1}{2}$ Konge-Tiender, købte og det Jordegods, som Kallundborg Kirke og Skole tilhørte, som var 200 Tdr. Hartkorn, og lagde det under Stam-Huuset, undtagen Nyrup Gods, hvorpaa ligger en urimelig Forbandelse anført i Hofm. Fund. Tom. VIII. pag. 110. Kirkerne lod han alle sette i Stand, og kostede meget mere, end ved første Indkiøb.

Eyerne have været: Bemeldte G. Marselius, Justitz-Raad Peder Thögersen Lassen, som solgte Østrup med endeel Gods 1702 til Cancellen (244) Grev Ahlefeldt, som 1722 fik Relutions-Ret derpaa, 1724 købte Groshandler Vatkinson i Hamborg Godset paa Auction; ham arvede 1729 Johan de Tornton Groshandler i Hamborg, og solgte det 1742 til General Grev Lerche, som lod Gaarden, der tilforn var Bindingsverk, opbygge, og endelig 1754 fik Kongelig Approbation ey alene at Gaarden skulde kaldes Lerchenborg, men endog at oprette til et Stam-Huus Lerchenborg, Kallundborg Lade-Gaard, Vesterbyegaard, Birkendegaard, Aunsøegaard, samt Sæde-Gaarden Astrup og Daurup med alt underliggende Gods, som bestandig skulde være uadskildt, og intet derpaa laanes, men stedse kaldes Lerchenborg Stam-Huus med videre; han døde 1757 da det efter ham tilhørte hans Grevinde; nu er Kammer-Herre Georg Fleming Lerche Gaardens Eyer.

Vesterbyegaard. 5.) Vesterbyegaard i Jordløse Sogn i Skippings Herred. Bygningen er overalt Bindingsverk.

Under Gaarden er lagt den afbrudte Bye Vesterbye, hvorfor Præsten faaer aarlig i steden for Tiende 68 Rdlr. og Degnen og Skoleholderen 21 Rdlr. Det øvrige er anført i Atlas Dan. og Stedet hører nu under Lerchenborg.

Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

Sæbye. 1.) Sæbye Sogn og Bye, 14 G. 11 H. (a) Hallebye, 6 G. 7 H. Ogtved, 6 G. 5 H. Ullerup, 7 G. 4 H. Løgtved 6 G. 7 H. (245) Burup, 10 G. 10 H. Katterup Herre-Gaard. Nørager Herre-Gaard. Sæbyegaard Herre-Gaard. Stridsmølle, Frenved, Nørager, Aaserup, Myrebierg, Bøstrup ere for

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

længe siden afbrudte, og lagt under Gaardene; Gundetved Herre-Gaard. Til de fire Herre-Gaarde er mange Strøe-Huusmænd, nemlig 48 Huuse.

2.) Hallensløv Sogn og Bye, 18 G. 13 H. (b) Torup, 5 G. 2 H. Boels Veyr- og Vand-Mølle.

3.) Reersløv Sogn og Bye, 18 G. 23 H. (c) En Vand-Mølle. Sønderøs, 10 G. 8 H. Heslebierrig, 2 G. 2 H. Løyet Vand-Mølle. Taagerup, 4 G. 6 H. Skov-Huuse, 13 H. (246)

4.) Rudsvedbye Sogn og Bye, 27 G. 29 H. (d) Veyr-Mølle. Skovshuuse, 6 H. Rødhuus, 1 H. Gildehuus, 1 H. Vedbyegaard Herre-Gaard. (247)

5.) Bakkendrup Sogn og Bye, 7 G. 11 H. (e)

6.) Ørslev Sogn og Bye, 16 G. 19 H. (f) Kragerup og Nyerup ere ufrie Jorder af 34 Tdr. 2 Skp. 3 Fk. 1 Alb. Som bruges (248) under Hoved-Gaarden. Kragerup Bye, 12 G 12 H. Kragerup Herre-Gaard, paa Gaardens Grund 9 Huuse.

7.) Solberg Sogn og Bye, 18 G. 14 H. (g) Hammerdrupgaard paa 10 Tdr. Hartkorn, deraf 5 øde.

8.) Havreber Sogn og Bye, 12 G. 13 H. (h) Blesinge, 12 G. 6 H. Havreberg Vand-Mølle med Stampeverk og Gryn-Mølle. Krenkerup Bye, 6 G. 3 H.

9.) Giersløv Sogn og Bye, 13 G. 12 H. (i) Knudstrup Bye, 8 G. 5 H. Løvebye, 25 G. 23 H. Løvegaard, ufrie (249)

10.) Finderup Sogn og Bye, 4 G. 3 H. (k) Hønge, 20 G 28 H. Tiørnelunde, 18 G. 16 H. Hersløv, 10 G. 8 H. Kullebye, 11 G. 6 H.

11.) Drøsselberg Sogn og Bye, 11 G. 19 H (l) Mulderup, 19 G, 16 H (250)

12.) Helsing Sogn og Bye, 22 G. 26 H. (m) Vindehelsing, 18 G. 15 H. Dalbye, 11 G. 13 H. Rørsøe, 16 G. 16 H.

13.) Giersløv Sogn og Bye, 15 G. 18 H (n) Ulstrup, 10 G. 11 H. Rye, 19 G. 20 H. Aagaard Herre-Gaard. Averup er for mange Aar siden lagt under Herre-Gaarden. (251)

Løve-Herred, Tom III pag. 8 anføres Stillinge Sogn til Alsted-Herred i Corsøer Amt i det Verdslige, men hører til Løve-Herred i det Geistlige.

14.) Stillinge Sogn og Bye (o) Øster Stillinge. Kielstrup. Vildsøe. Nesbye ved Stranden (252)

a) (244) I Taarnet ere to Klokker, den ene er meget gammel, og den store fra 1606. Kirken er en Kors-Kirke bygt imellem Tiisøe og Bleding Søer.

I samme er et Pulpitur til Sæbyegaards Herskab.

En Klak givet af Etatz-Raad og Professor Kall 1745. (245)

En Fane over Adam Henrich Pentz, Keiserlig Oberst, Hof-Marschal i Danmark, fød i Meklenborg 1576 og døde i Kiøbenhavn 1657.

En Liig-steen over Sogne-Præsten Jens Pedersen Todberg, som døde 1667.

Et Epitaphium over Sogne-Præsten Matthias Pedersen, som døde 1621.

Inden for Kirke-Døren sees St Jørgen til Hest.

b) I Taaarnet ere to Koller fra 1613 og 1639. Kirken er en Kors-Kirke.

Kalk og Disk er givet af Rentemester Henrich Möller 1675.

c) I Taarnet ere to Klokker, den ene givet 1657 af Hugo Lutzau, Jehusmand, med Inscription: 1 Corinth 15, 51.

Kirken er sat i smuk Stand og med gudelige Inscriptioner ziret.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.

Ods-Herred i Draxholms Amt.

Arts-Herred i Kallundborg Amt

Skippings-Herred i Kallundborg Amt.

Kallundborg Kiøbstæd.

Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

Paa Wedbyegaards Eyers Stoel sees Oberst-Lieutenant Barner, Frue Lente Kirstine Grubbe, og Jægermester Barnevitzes Navne og Vaabner. Neden under er et aaben Begravelse til Stedets Præster.

Kalk og Disk er givet af Sogne-Præsten Oluf Lauritzen.

I Sognet ere to Kilder, den ene ved Reersløv, og den anden i Marken, som har en Blok og tilforn besøgte hver St. Hans Dag, men nu ikke mere.

I Kirke-Vangen er en lang Steendysse, kaldet Langebeen Ritzis Grav, samt endeel andre store Dysser og Oftrings-Steder. (246)

d) I Taarnet ere to Klokker, den største med Lene Rud og Jörgen Grubbis Navne, samt Aarstallet 1673.

Kirken er sat i smuk Stand med gudelige Inscriptioner, og til Prædikestoelen er et Betrek med Galuner givet af Stift-Amtmand Barner.

I Choret er en Liig-Steen med Billeder over Jörgen Rud og Karen Kruse.

Et Epitaphium over Sivert Grubbe, gift med Helle Bylov, og døde 1672 34 Aar gammel; deres Søn Lieutenant Jörgen Grubbe, som døde i Sachsen, hvor han var med de Danske Troupper 1700 32 Aar gammel.

Frue Helle Bylovs anden Mand Matthias Friderich Lytzau, som døde 1697 63 Aar gammel; hun døde 1718 78 Aar gammel.

Under Hvelvingen er mahlet: Knud Rud til Vedbye, Ridder, og Frue Bølle med Søn Mekel Rud, 1544. Hans Broder Jörgen Rud til Vedbyegaard, døde 1571 og Frue Karen Krasse, døde 1560.

Knud Rud til Vedbyegaard Otte Ruds og Pernille Oxis Søn af Møgelkier, døde 1589.

Neden unde er Jægermester Barnevitz og Frøken Barners Liig.

Ved den Nordre Side har General-Major von Barner bygt et net grundmuret Capel for den Barneske Familie, samme er med dobbelte Dørre, samt Marmor-Fliser og gibset; deri staaer Geheime-Raad og Stift-Amtmand Joachim Hartvig Johan von Barner til Vedbygaard, som døde 1768 59 Aar gammel. Hans første Frue Mette Amalia Rosenkrantz, som døde 1755. En Datter af første Frue og tre Sønner af den sidste, som døde smaa.

Alter-Tavlen er meget smuk af Billehugger-Arbeyde, forgyldt, og forestiller Johannis den Døberes Historie.

I Daaben et et smuk Sølv-Fad, og en nye Alter-Bog med Sølv-Beslag.

Rudsvedbye Skole er stiftet 1740 af Oberste Barner. (247)

e) I Taarnet, som er paa den Østre Ende over Alteret, ere to Klokker, den ene med Inscription: 1611 Verbum Domini & c. Den anden er uden Inscription.

Paa Alter-Tavlen som er fra 1595 findes et Hul, hvor en Svensk Officier i Krigen 1658 skiød efter Præsten Hr. Erchard, medens han stod for Alteret, men Kuglen gik ind i Alter-Tavlen, Præsten uden Skade. Her er og en Lyse-Krone fra 1685.

I Byen er en god Kilde.

f) I Taarnet er den ene Klokke med Inscription: 1770 Soli Deo Gloria; La Paix fait naitre l'abondance Clemen, Kirstine, Mette Gogh. Der er og en anden uden Inscription.

Alter-Tavlen er af Allebast, omfattet med Træverk og to Dørre for, givet af Eggert Ulfeld til Kragerupgaard, og Frue Elisabeth Galle, 1550 som Justitz-Raad Fogh til Kragerup 1752 lod renovere; bag ved Alteret er en Catholsk Alter-Tavle.

Her er og et tilmuret Begravelse, hvori ligge endeel af Gaardens Eyere, nemlig: Povel Pedersen Lerke og Mette Juel, Capitain Ellebrecht & c.

Kalk og Disk med Sølv Flaske, samt tvende Malm-Stager er givet af Jacob Lerke til Kragerup.

En Lyse-Krone med tolv Arme, og en Tavle med en Mand i sorte Klæder afmalet navnlig Clemens Thomsen, som skal have været Foged paa Kragerup.

For ved Alteret ere to Lig Stene med Billeder, Claus Ulfeld ti Kragerup, som døde 1556 og Frue Dorthe Lunde, som døde 1554. Eggert Ulfeld til Kragerup, som døde 1583 og Frue Lisbet Galle, som døde 1580.

I Steen-Mosen er en Kilde, som besøges St. Hans Aften.

I Kragerup Bye er en Skole opbyggt 1741 af Justitz-Raad Fogh.

Annexet er Solberg. (248)

- g) I Taarnet er en Klokke.

Alter-Tavlen er med Piller fra 1595. Alter-Tøyet er givet af Conferentz-Raad Lar Bentzon til Sæbygaard.

- h) Kirken er med Taarn; dens Alter-Tavle er 1594 givet af Christian Friis Hovedsmand paa Antvorskov.

En Liig-Steen, hvorpaa er udhuggen en Nonne med Munke-Bogstaver: Virgo diva.

En dito over Sogne-Præsten Joachim Conrad Günther, som døde 1770 86 Aar gammel; han var Præst i 54 Aar, og skienkede 1500 Rdlr. til Friderichs Hospital i Kiøbenhavn.

Under Præsternes Navne har afgangne Sogne-Præst Kyng tegnet:

Nok dyrke vi den skarpe Trusels Ord – Dog bær den hvasse Torne.

Annexet er Gudum i Slagelse-Herred.

- i) I Taarnet ere to Klokker, den ene med Munke-Skrift, den anden fra 1635.

Alter-Tavlen er fra 1595.

Løvegaard blev 1722 oprettet af to Bønder-Gaarde af Hr. Vigant af Gundetved; efter ham kom Major Bartholin af Bystrup, som tillagde den tredje Gaard; efter ham Major Ventin, og Frøken Finke, 1732 og da nogle Gaarde afbrændte, blev den fjerde tillagt, saa at Gaarden nu bestaaer af 59½ Tønde Hartkorn, 1739 blev den solgt til Sr. Fisker, (249) som eyede den til 1744, da Sr. Bræmer købte og beboede den til 1763, Procurator Hansen havde den til 1765, da Geheime-Raad Raben tog den til sig; 1768 fik Lieutenant Oschartz Gaarden, og 1771 bemeldte Geheime-Raad Raben, nu tilhører den Sr. Hans Jensen.

Jens Fisker skiftede i Løve en Skole 1742 hvortil Skoleholderen nyder fire Tønder Rug, fire Tønder Byg og 10 Rdlr. i Penge af Løvegaard, samt noget Hø, Halm, Tørv og Græsning.

- j)

- k) I Taarnet ere to Klokker, den ene med Aarstallet 1606 og Eric Bilde til Svanholm og Frue Else Skrams Navne, den anden med Munke-Bogstavers Inscription.

Til Kirken er foræret en Alter-Tavle med mange Afdeeling, 1594 da Steen Brahe til Knudstrup var Lehnsmænd, og Alter-Foden af Hans Muntberg og Anne Soelberg 1712.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.

Ods-Herred i Draxholms Amt.

Arts-Herred i Kallundborg Amt

Skippings-Herred i Kallundborg Amt.

Kallundborg Kiøbstæd.

Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

Lysestagerne 1708. Kalk og Disk af Jacob Lerke. En Sølv-Kande af D. Christian Tausen, Biskop i Stavanger 1668.

I Kirken er begravet Postforvalter Jacob Lerke til Kragerup 1721 og Kirstine Römmer 1737. Assessor Hans Leegaard 1728.

Justitz-Raad Anders Fogh til Kragerup, døde 1762 og Frue Sille Marie Poulson, døde 1739 36 Aar gammel.

l) I Taarnet ere to Klokker med Munke-Bogstaver.

I Kieken ere tre Rader Stoele, som Ober-Auditeur Paaske lod sette i Stand.

I Taarnet er et aabent Begravelse hvori hvile: General-Auditeur Paaske til Bøstrupgaard, døde 1768 og Frue Margrethe Christiane Bruun, døde 1753 47 Aar gammel, med fem smaa Børn. Major Bartholin til Bøstrupgaard, døde 1730. (250)

m) I Taarnet ere to Klokker den ene givet 1651 af Ventzel Rotkirk til Krogsgaard, Slots-Herre paa Antvorskov. Kirken kaldes og Kirke-Helsing, og har følgende mærkværdigt:

Paa Daaben, som er udhugget i Steen, forstilles tre Jonfure med Løver og Drager.

Under Taarnet et Begravelse med Dørre for, samt et Epitaphium over Oberste Ulrich Friderich von Brygman ril Elved, som døde 1735.

Hans Frue Anne, Etatz-Raad og Laugmand Hannibal de Stockflets Datter, som blev gift 1715 og døde 1753 i hendes Alders 65 Aar.

Capitain og Eqvipagemester i Sjø-Etaten Johan Georg Vieth, som blev gift 1741 med Frue Cathrine Nicolaine Oberste Brygsmans Datter, og døde 1749 i hans Alders 40 Aar.

Et Epitaphium over Sogne-Præst Frantz Kiöning, døde 1654.

I Helsing Bye er en ufrie Bonde-Gaard bygt 1720 af Niels Vulf, som lagde dertil Kirken og 16 Bønder i Reiersøe, og kaldte den Helsingegaard, efter ham kom Raadmand Högborg i Kallundborg, som solgte den til Obersteinde Brygman efter hvis Død Christian Bonsak blev Eyer deraf.

Reiersøe Bønder har det Privilegium, at de ey giver Tiende eller giøre Hoverie, som de beretter af have faaet, da Dronning MARGRETHE der leed Skibbrud, men da deres Privilegii Ælde er alene fra Kong CHRISTIAN I. Tid, som af følgende Konger er confirmeret, saa formenes, at de formedelst Fattigdom har faaet denne Frihed.

I Sognet ere tvende Kilder og Annexet er Drøsselberg.

n) I Taarnet ere to Klokker, paa den ene læses: 1584 Audit voco vos & c paa den anden: 1605. Annexet er Bakkendrup.

o) Kirken og Taarnet er af Kampesteen med et lidet Spiir og en liden Klokke. Ved Kirken ere fire Udbygninger, og i Taarnet to Klokker, paa den største staaer: Curator templi Christopher Knop, 1605 og paa den mindre Jesus, Maria, Anna, 1529.

Indvendig i Kirken er følgende mærke: Alter-Tavlen, som er meget ziirlig Billedhugger-Arbeyde, og Knæfaldet med Jern Gitterværk; Choret er med smuk Tralverk, og deri to Stoele panelet og malet. Paa Chors Dørren er malet: St. Olaus Rex Norvegiæ, og St. Knud Rex Daniæ; Daaben og Prædikestoelen er Billedhugger-Arbejde, Kalk og Disk forgyldt, Brød-Esken givet af F. Rosenpalm, samt en mindre Kalk og Disk til de Syge ag Etatz-Raad Bruun foræret.

En Liig-Steen over Marie, D. Johannis Palludans Datter af Viborg, som døde 1602 32 Aar.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.

Ods-Herred i Draxholms Amt.

Arts-Herred i Kallundborg Amt

Skippings-Herred i Kallundborg Amt.

Kallundborg Kiøbstæd.

Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

En Liig-Steen over Sogne Præst Daniel Jessem Byeberg, som døde 1727 67 Aar.

Et Dito over Sogne-Præsten Sören Nielsen, som døde 1593 hvorved og er Epitaphium med Latinske Vers over hans Successor Petrus Arnoldus de Fine.

Et Dito over Sogne-Præsten Oluf Christensen Vinter, som døde 1679 45 Aar gammel.

I et aabent Begravelse staaer Admiral Rosenpalm og hans tvende Brødre Christian og Niels Rosenpalm.

Strax ved Kirken er en Sundheds Kilde kaldet St. Clemens Kilde.

I Kielstrup Mark er en Kilde, som besøges St. Hans Dag, samt endeel hedenske Begravelser, og blev i et af samme 1740 fundet et gammelt Sverd. (251)

Herre-Gaarde i Sæbyegaards Amt.

Aagaard. 1.) Aagaard i Giørløv Sogn i Løve-Herred. Gaarden, som har Navn efter Aaen er for det meste bygt 1670 af Rentemester Möller, noget af Grundmuur, noget af Bindingsverk, som Commerce-Raad Hammond har ladet forbedre, og tillige ladet anlegge en smuk Hauge. Foruden Gaardens Hartkorn ligger dertil 33 Tønder Hartkorn af Averup Jorder under Gaarden.

Velbyrdige Mauritz Nielsen og Frue Anne Mauritz Datter eyede Aagaard 1477 efter deres Død 1500 blev Godset stiftet; siden blev adskillige dermed forlenet, iblant andre 1546 Vincentz Brokman, Slotsskriver paa Kallundborg. Efter Souverainiteten blev det udlagt til Rentemester Möller Datter Drude Möller og Thomas Finke til Leiregaard, 1703 til deres Søn Capitain Hinrich Finke, 1721 til Conferentz-Raad Lars Bentzon, 1724 til Statholder Jacob Bentzon, 1731 til Confentz-Raad Peder Bentzon, 1739 til General-Major Schavenii Enke Helena Bentzon, 1753 til Commerce-Raad Villiam Hammond, og 1762 til Commerce-Raad Hans Lindholm.

Borupgaard. 2.) Borupgaard, af nogle kaldet Broerupgaard, ligger vel ved Havrebiørg Sogn, men hører til St. Michels Kirke i Slagelse. Gaarden er Bindingsverk, of Stue-Huuset er ligeledes nyelig opført af Bindingsverk; den skal være med Kongelig Tilladelse nyelig opført af Bindingsverk; den skal være med Kongelig Tilladelse af syv øde Bønder-Gaarde oprette 1670 af Justitz-Raad Povel Nielsen Rosenpalm, siden tilhørte den Secreterer Bentzon til Estvadgaard, og endelig Baron Holber, som lagde Gaarden under Baroniet 1746 den 6 Martii og gav samme til Sorø Academie. Denne Gaard ligger egentlig ikke i dette, men i Antvorskou Amt. (253)

Bøstrupgaard. 3.) Bøstrupgaard i Dresselberg Sogn Løve-Herred, forglemt i Atl. Dan. Skal være indrettet 1660 af Rentemester Möller, og efter ham tilhørte hans Søn Etatz-Raad Möller, hvis Enke giftede sig med Johannes Finke, og fik 1689 Kongelig Bevilling, at den skulde ansees som en adelig Sæde-Gaard, nyde adelige Privilegier og Jus Patronatus til Helsing, Giørløv og Finderup Kirker; deres Sviger-Søn Major Bartholin fik Gaarden efter dem og døde 1730, da Søe-Qvæsthuuset i Kiøbenhavn maatte tage imod Gaarden, og solgte den 1738 til General-Auditeur Paaske, som 1741 opbygtee paa Gaarden Corps de Logis af Grundmuur med en Frontespice og tvende Pavillons med Italiensk Tag, gipsede Værelser osv. Ved Gaarden er en liden Dyrehauge og en Skov, som bemeldte General-Auditeur Paaske har plantet, samt en god Kilde; efter hans Død kiøbte hans Enke Gaarden 1769.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.

Ods-Herred i Draxholms Amt.

Arts-Herred i Kallundborg Amt

Skippings-Herred i Kallundborg Amt.

Kallundborg Kiøbstæd.

Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

Gundetved. 4.) Gundetved i Sæbye Sogn i Løve-Herred. Gaarden er Bindingsværk, bygt af Brostrup Albertin 1701. Efter han har den tilhørt Stift-Amtmand Jacob Bentzon, Stift-Amtmand Friderich Adeler, Lars Biörn, og nu Krigs-Raad Schumacher.

Kragerup. 5.) Kragerup i Ørslev Sogn i Løve-Herred. Borge-Gaarden bestaaer af tre grundmurede-Huuse to Etager høy, bygt 1621 af Cancellier Christian Friis og Frue Barbara Vittorf, og tillig med Haugen omringet med Graver; Lade-Gaarden opbrændte 1745 og blev samme Aar af Grundmuur igien opbyggt af Justitz-Raad Fogh. Ved Gaarden er god Fiskerie, et Ulden Manufactur og et Teglblænderie. Eyerne er anførte i Atlas Daniae. Gaarden tilhører nu Justitz-Raad Fogh, en Søn af Hr. Ritmester Fogh.

Katterup. 6.) Katterup i Sæbye Sogn i Løve-Herred er Bindingsverks Bygning, ligger i Skoven, og er oprettet af Rentemester Möller, efter ham og Arving har den tilhørt Bukenhofer, General-Major (254) Ellebrach, Justitz-Raad Kraft, hans Enke, og nu Herr von Hielmcrone.

Nøragergaard. 7.) Nøragergaard i Sæbye Sogn i Løve-Herred er ligeledes Bindingsverks Bygning. Eyerne ere anførte i Atlas Daniae, og efter Justitz-Raad Kraft og Enke er Krigs-Raad Plum nu værende Eyer.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyeegaards Amt.

Sæbyegaard. 8.) Sæbygaard i Sæby Sogn i Løve-Herred, er en important Gaard og Stue-Huuset to Etager høy af Grundmuur, saavelsom og Laden, men at alt det øvrige er Bindingsverk.

Eyerne, saavidt vides ere anførte i Atlas Daniæ, dog er dette at erindre, at Anno 1400 overlod Ellen Peders Datter Brok, Sæbye og andet Gods til Dronning HE; Falk Giöe, den sidste af Stammen til Sæbye, blev til et Bonde-Gilde ved Bordet slagen ihjel med en Steen. 1648 blev Sæbyegaard forundt Christopher Giöe og Frue Karen Lange deres Livstid for et Jernverk i Norge; de havde ingen Børn.

Vedbyegaard. 9.) **Vedbyegaard** i Rudsvedby Sogn i Løve-Herred. Gaarden er af Grundmuur, bygt i en Fiirkant af Knud Rud og fuldført af hans Familie. Den Søndre Længde bestaaende af tre Etager, er sat i Stand med Gibsverk og Maling, samt det Søndre Huus imod Lade-Gaarden opbygt, en Pavillon med Italiensk Tag, begge Deelee af Stift-Amtmand Hartvig Johan Barner.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.

Ved Gaarden en smuk hauge med et ottekantet Lyst-Huus i Dyre-Haugen, samt trende Kilder, nemlig: Efter-, Lunde- og Helene-Kilde.

Jörgen Rud eyede Gaarden 1478. De øvrige Eyere ere anførte i Atlas Daniae, og efter Stift-Amtmand Barnes Afgang tilfaldt Gaarden General-Major Helm Gotthard von Barner, som nyelig har ladet bygge et Hospital ved Kirken til 6 Lemmer.

Holbæk Kiøbstæd i Mærløse-Herred.
Ods-Herred i Draxholms Amt.
Arts-Herred i Kallundborg Amt
Skippings-Herred i Kallundborg Amt.
Kallundborg Kiøbstæd.
Løve-Herred i Sæbyegaards Amt.